

LITURGIKA

Római katolikus hittankönyv az 5. osztály számára

HODOR ERIKA HAJNAL

**Stúdium Könyvkiadó
Kolozsvár, 2005**

Tartalmi és módszertani szempontból véleményezték:

Msgr. Prof. Dr. Marton József egyetemi tanár,
Ft. Dr. Nóda Mózes egyetemi tanár,
Babeş-Bolyai TE – Római Katolikus Teológiai Fakultás, Kolozsvár

Lektorálta és szerkesztette:
Gál László

Nr. 1424 – 2005.

Imprimatur

Albae Iuliae, die 06 Oct. 2005.

Dr. Georgius Jakubinyi
archiepiscopus

Kiadja a Stúdium Könyvkiadó – Kolozsvár.
Készült a 2005. esztendőben a csíkszeredai *Alutus* nyomdában.
ISBN 973–643–107–X

AJÁNLÁS

E tankönyv az általános iskolai oktatás 5. osztályos – római katolikus vallású – tanulói számára készült. Alapját a *Dicsérvétek az Urat!* című liturgikus hittankönyv képezi, mely eredeti formájában és szerkesztésében már nem felelt meg az időközben módosult tantervnek és tanmenetnek.

A szerző figyelembe vette a didaktikai tevékenysége során felgyülemlett tapasztalati észrevételeket, és felhasználta a tankönyv összeállításában, a liturgikus cselekményeket pedig számos fényképpel illusztrálta. Ez nagymértékben segíti a vizuális információhoz szokott gyerekek oktatását.

A könyv anyaga leckékre tagolódik, ezért jól használható az iskolai hitoktatás céljára. A tanítási egységek anyagát hasznosan kiegészítik az odaillő szentírási olvasmányok, (amelyek feldolgozására szolgálnak a *Csoportmunka* megnevezés alatt szereplő tevékenységek), valamint az ajánlott énekek.

A tankönyv tartalmának didaktikai feldolgozása során különböző jelzéseket is használunk:

- ❓ – *Kérdések, feladatok* – főként szóbeli kifejtésre;
- 📖 – *Szentírási szöveg* – segítségként a *Csoportmunkához*;
- 🗨️ – *Kislexikon* – idegen, ismeretlen szakkifejezések magyarázata;
- 👥 – *Csoportmunka* – csoporttevékenység a *Szentírási szöveg* kapcsán;
- 🎵 – jellel az énekeket jelöltük a *Dicsérvétek az Urat!* énekeskönyvből.

Reméljük, ez a könyv hathatósan hozzájárul a hitoktatók munkájának könnyítéséhez, valamint a hitoktatás minőségi és tartalmi javításához, s ugyanakkor hozzáférhető és érdekes forrásanyag lesz a tanulók kezében.

Gál László
főegyházmegyei tanfelügyelő

BEVEZETÉS A LITURGIKÁBA

MI A LITURGIA?

Isten megajándékozta az embert azzal a képességgel, hogy értelmével felismerhesse Teremtőjét, és szívébe oltotta a vágyat, hogy Őt keresse, Őt tisztelje.

A történelem folyamán az emberek különféle formában imádták Istent, de elég sok téves elképzelés született az istentiszteletet illetően. Voltak, akik bálványimádást űztek, csillagjósolással, szellemidézéssel foglalkoztak, emberáldozatokat mutattak be.

Isten **kinyilatkoztatta** önmagát az embernek. Az Ószövetségben mint megbocsátó, az embert segítő, szerető Isten ismerhető meg, az Újszövetségben pedig egyszülött Fiát küldte hozzánk, aki tanításával életével, halálával és föltámadásával mutatta meg, hogy milyen Isten. Megtanított arra, hogyan kell Őt helyesen tisztelnünk, ennek a tanításnak a továbbadását pedig az Egyházra bízta.

A jeruzsálemi templom makettje

Az Újszövetségben olvashatjuk, hogy Jézus szülei rendszeresen elmentek a **jeruzsálemi templomba**, és amikor Jézus **tizenkét éves** lett, ő is velük tartott.

Szüleink, keresztszüleink bennünket is elvittek a templomba, hogy megkereszteljenek, hogy ezáltal Isten gyermekei legyünk, az Ő népéhez, családjához tartozunk. Azóta a közösség tagjaival együtt veszünk részt a szentmisén. Meghallgatjuk

Jézus tanítását, és közösen mutatjuk be Isten iránti tiszteletünket, együtt dicsérjük Istent, és részesülünk a szentségekben.

A közösen bemutatott istentiszteletünket *liturgiának* nevezzük.

A liturgiával megvalljuk hitünket, és tanúságot teszünk Krisztust követő életünkről. Ezt megtehetjük szívünk mélyén, kifejezhetjük szavainkkal, mozdulatainkkal. A liturgiát az Egyház által meghatározott rendben végezzük, ezek a szertartások (rítusok). A szertartásokkal külsőleg is megmutatjuk Isten iránti szeretetünket, tiszteletünket.

☉ KISLEXIKON

• **kinyilatkoztatás** – Isten üzenete az embereknek. Ő megszólítja az embereket, és prófétái által igazságokat közöl velünk, továbbá erkölcsi és egyéb természetű utasításokat ad.

• **liturgia** – *közösségi szolgálat*; a liturgiát az Isten népe végzi, amikor énekel, szóval, cselekedettel kifejezi az Isten iránti szeretetét. A liturgia az egyház hivatalos nyilvános istentisztelete, Isten dicsőítése és az ember megszentelése.

• **tizenkét éves** – A húsvét megünneplése minden zsidó férfi számára a tizenkettedik évtől kötelező volt. A zsidó törvény a 12. évet tartotta annak a kornak, amikor a gyermeket már felnőttként kell kezelni, s ezért már ő is köteles böjtölni, részt venni az istentiszteleten.

?! KÉRDÉSEK, FELADATOK

1. Isten megmutatta irántad való szeretetét!

Te, hogyan bizonyítod, bizonyíthatod Isten iránt érzett szereteted, tiszteleted?

2. Imádkozz együtt szüleiddel, testvéreiddel!

3. Jellemezd a gyermek Jézust a megadott szentírási részlet alapján!

4. Játsszátok el a szentírási történetet!

👥 CSOPORTMUNKA:

Kiscsoportos megbeszélésen mondjátok el a negyedik osztályban tanult, bálványimádásról szóló ószövetségi történetet! Ma mik lehetnek a bálványaink?

📖 SZENTÍRÁSI SZÖVEG:

Szülei évről évre elmentek Jeruzsálembe a húsvét ünnepére. Amikor tizenkét esztendőös lett, szintén fölmentek (Jeruzsálembe) az ünnepi szokás szerint. Az ünnepnapok elmúltával hazafelé indultak. A gyermek Jézus azonban Jeruzsálemben maradt, anélkül, hogy szülei észrevették volna. Azt gondolták, hogy az úti társaságban van. Már egynapi járásra voltak, mikor keresni kezdték a rokonok és ismerősök között. Mivel nem találták, visszatértek Jeruzsálembe és ott keresték. Három nap múlva ráakadtak a templomban. Ott ült a tanítók közt, hallgatta és kérdezte őket. Hallgatói mindnyájan elámulnak értelmességén és feleletein. Mikor megpillantották, nagyon meglepődtek. Anyja így szólt hozzá:

– Fiam, miért tetted ezt velünk? Látod, atyád és én bánkódva kerestünk.

– Miért kerestetek? – kérdezte – Nem tudátok, hogy Atyám házában kell lennem?

De ők nem értették, hogy mit akart ezzel mondani. Akkor hazatért velük Názáretbe, és engedelmeskedett nekik. Anyja szívébe véste ezeket a szavakat. Jézus pedig növekedett bölcsességben, korban és kedvességben Isten és az emberek előtt (Lk 2, 14–52).

🎵 ÉNEK – DU. 191. Fényességes mennybéli nagy Isten

A LITURGIA ELEMEI

Az istentisztelet egyik formája a kimondott, szavak által kifejezett érzelmek, gondolatok.

Az Úr Jézus példájából és tanításából azt is tudjuk, hogyan kell imádkoznunk Istenhez.

A legfontosabb liturgikus imádságok:

- a szentmise
- a szentségek ünneplése
- zsoltos (az imaórák liturgiája)

Nemcsak szavakkal (nyelvi jelekkel) kommunikálunk, hanem gesztusokkal (egyszerűbb jelekkel) is:

➤ keresztvetés	➤ kézfogás	➤ főhajlás
➤ összetett kéz	➤ kézrátétel	➤ meghajlás
➤ kitárt kar	➤ térdelés	➤ oltárcsók

▲ Kézrátétel,
◀ Kitárt kar

▲ Kézfogás

A liturgia végzése közben használt eszközök és tárgyak:

➤ feszület	➤ cibórium	➤ alba
➤ gyertya	➤ szentségmutató	➤ cingulum
➤ paténa	➤ tömjénező	➤ stóla
➤ kehely	➤ liturgikus könyvek	➤ kazula

▲ Tömjénező

▲ Stóla

▲ Cibórium

AZ IMÁDSÁG

Az istentisztelet egyik formája a kimondott, szavak által kifejezett érzelmek, gondolatok. Bizonyára te is sokszor imádkoztál már úgy, ahogyan azt a szüleidtől, a paptól, hitoktatótól tanultad. Viszont ők sem maguktól találták ki, hogyan kell imádkozni.

A tanítványok is gyakran látták Jézust imádkozni. Egyik alkalommal, amikor befejezte imáját, odamentek hozzá és kérték: „Uram, taníts meg minket imádkozni!” (Lk 11,1).

Az Úr sokféleképpen tanította imádkozni a tanítványait. Amikor a sátán megkísértette, így utasította vissza: „Takarodj Sátán! Írva van: Uradat, Istenedet imádd, és csak neki szolgálj!” (Mt 4, 10). Az Úr Jézus mindenért hálát adott a Mennyei Atyának: Lázár feltámasztásának alkalmával is „így imádkozott: Atyám, hálát adok neked, hogy meghallgattál!” (Jn 11, 41). A kereszten pedig így imádkozott ellenségeiért: „Atyám, bocsáss meg nekik!” (Lk 23, 34).

Jézus példájából és tanításából azt is tudjuk, hogyan kell imádkoznunk, ha valamit kérünk Istentől. Bizalommal, állhatatosan könyörögjünk hozzá: „Kérjétek és adnak nektek, keressetek és találtok, zörgessetek, és ajtót nyitnak” (Mt 7, 79).

Mindenekelőtt hittel kell kérnünk. Higgyünk benne, hogy Isten mindent megtehet, és ami javunkra szolgál, azt meg is adja. Üdvözítőnk tanítása szerint fontos az imádságban az állhatatosság. Akkor imádkozunk Isten akarata szerint, ha tudjuk, hogy Ő nekünk mindig a legjobbat akarja, ezért rábízunk, hogy teljesíti-e kérésünket, vagy sem.

Ő tanított meg a legszebb imára is, a *Miatyánkra*.

A keresztyény hívek nemcsak külön-külön, hanem az egyház közösségében is örömmel imádkoznak. Jézus megígérte, hogy „ha a földön ketten egyetértésben kérnek valamit, bármi legyen is az, megkapják Atyámtól, aki a mennyben van. Mert ahol ketten vagy hárman összegyűlnek az én nevében, ott vagyok közöttük” (Mt 18, 19–20).

Imádkozó ifjú

A legfontosabb liturgikus imádságok: a szentmise, a szentségek ünneplése és a zsolozsma (az imaórák liturgiája).

Jézus gyakran felment tanítványaival a jeruzsálemi templomba, és **zsoltárokat** imádkozott. Ezt a példát követték az első keresztények. Később a zsoltárok mellett felolvastak szentírási olvasmányokat, imádságokat, **hymnusokat**, könyörgéseket. Ezekből alakult ki az imaórák liturgiája, a zsolozsma. Ennek legfőbb részei a reggeli dicséret (laudes) és az esti dicséret (vesperás). A zsolozsmát régebben főleg a szerzetesek imádkozták, ma már egyre több világi hívő is bekapcsolódik a zsolozsma imádságába.

(A szentmiséről és a szentségek ünnepléséről a későbbi leckékben tanulunk.)

A liturgikus imádságokon kívül **más közös imádságokat** is végzünk. Az egyház különösképpen ajánlja az Úrangyala, a litániák, a Veni Sancte, a Te Deum, a körmenetek, a keresztutak, a rózsafüzér végzését. Az Úrangyalát a reggeli, déli és esti harangszóra imádkozzuk. A litánia olyan imádság, mely az előimádkozó pap

Virágvasárnapi körment

rövid fohászaiból és a nép válaszaiból áll. Legismertebbek a Mindenszentek, a Jézus Szíve litánia és a Loretói litánia. A Veni Sanctében a Szentlélek segítségét kérjük a tanév elején, lelki gyakorlat kezdetén stb.

A **körmenetek** is közös imádságaink közé tartoznak. A legismertebb a föltámadási és az úrnapi körmenet. Résztételünkkel megvalljuk hittünket, kifejezzük Jézus iránti szeretetünket.

A keresztutat nagybőjtben szoktuk végezni: 14 állomáson kísérjük a keresztet hordozó Megváltót, és elmélkedünk szenvedéseiről. Érettünk vállalt áldozata növeli bennünk a szeretetet, az áldozatkészséget. Példája mindig erőt ad a nehézségek, szenvedések és fájdalmak türelmes elviseléséhez.

Szűz Mária tiszteletére imádkozzuk a **rózsafüzért**.

Rózsafüzér

Régi keresztény mondás, hogy aki szépen énekel, az kétszeresen imádkozik. Valóban így van, mert bizonyára te is megfigyelted már, hogy nemcsak a szöveg, hanem a dallam is Istenhez emeli gondolatainkat, érzelmeinket.

Az ének és a zene különösen széppé teszi a liturgiát. Jézus korában a zsoltárokat énekelve, zenekísérettel imádkozták. A keresztény liturgiában is már a kezdetekkor megjelent az ének. **Nagy Szent Gergely** pápa nevéhez fűződik a liturgikus énekek első gyűjteménye. Ő alkotta meg a templomi éneklés szabályait.

Gyerekkórus

Ezért nevezzük gregorián éneknek. Ez az énekmod az egyházi énekek legfőbb mintája. Szintén régi korokra nyúlnak vissza a többszólamú *kórusművek*. Nagy zeneszerzők mint Palestrina, Bach, Mozart, Haydn, Beethoven, Schubert, Liszt, Kodály, Bárdos is kiváló egyházi zenét (köztük a mise állandó részeit feldolgozó – nem liturgikus – zeneműveket, motettákat) komponáltak.

◎ KISLEXIKON

- **zoltárok** – Az Ószövetségben található 150 verses imádság, amelyet Jézus átvett, és később az ősegyház istentiszteleti liturgiájának részét képezte.
- **himnusz** – Istent magasztaló költemény, ének. A korai himnuszirodalom virágzásáról az Újszövetség himnusztöredékei tanúskodnak (Fil 2, 6–11; Kol 1, 15–20; Róm 9, 33), amelyek énekbe foglalták a hitigazságokat, az egyházi eseményeket és a vértanúk dicsőítését. A himnuszos éneke a zoltárokéval váltakozott. Szent Damazus pápa 371-ben rendezte a zoltárok éneklését. Ezeket Szent Ambrus átvitte Milánóba, ahol hívei örömmel tanulták és énekeltek.

? FELADATOK:

1. Isten cselekedeteivel bizonyítja, hogy szeret téged. Fogalmazz hálaadó imát!
2. Szüleid gondoskodnak rólad, szeretnek, nevelnek téged. Imádkozz értük!
3. Írd le, hogyan kell imádkoznunk Jézus tanítása szerint!
4. Keresd ki a zoltár szövegéből a dicsőítő, hálaadó, kérő sorokat!

🎭 CSOPORTMUNKA – Tanuljátok meg imádkozni a rózsafüzért!

Hallgassatok meg a felsorolt zeneszerzők műveiből egy-egy alkotást!

📖 **ZSOLTÁRSZÖVEG:** (Alleluja!) Szeretet tölt el, mert az Úr meghallotta könyörgő kiáltásomat. / Felém fordította fülét azon a napon, amelyen segítségül hívtam. / Körülvettek a halál kötelékei s az alvilág csapdái; elmerültem a nyomorban és a félelemben. / Akkor segítségül hívtam az Úr nevét: „Ó Uram, ments meg életemet!” / Jó az Úr és igazságos, a mi Istenünk csupa irgalom. / Az Úr megőrzi a kicsinyeket. Nyomorult voltam és szabadulást hozott. / Lelkem, nyugodj meg újra, mert az Úr jót tett veled. / Megmentette lelkemet a haláltól, szemem a könnyektől, lábam a botlástól. / És újra az Úr színe előtt járhatok az élők földjén (Zsolt 116, 1–9).

🎵 ÉNEK – DU. 201. Benned bízik, Isten

JELEK ÉS JELKÉPEK A LITURGIÁBAN

Nemcsak szavakkal (nyelvi jelekkel) kommunikálunk, hanem gesztusokkal, (egyszerűbb) **jelekkel** is. Az átjáró zebrája jelzi, hogy ezen a helyen lehet átkelni az úttesten; ha jelentkezel, jelzed, hogy szót kérsz; ha elnyúlsz a széken, padban, jelzed, hogy fáradt vagy, unatkozol stb.

Amikor Isten iránti tiszteletünket imával fejezzük ki, a testtarásunknak, kézmozdulatainknak is erről kell tanúskodniuk. Nem mindegy például az, hogy hogyan **vetünk keresztet**: sietve, elhamarkodottan, nem figyelve arra, hogy mit cselekszünk; vagy minden gondolatunk, érzésünk belefoglaljuk ebbe a jelbe. Amikor a homlokunktól mellünkig, bal vállunktól a jobbik rajzoljuk magunkra Krisztus keresztjét, tanúságot teszünk a Szentháromságról.

Evangélium felolvasása előtt hüvelykujjunkkal három kis keresztet rajzolunk: homlokunkra, ajkunkra és szívünkre. Isten segítségét kérjük, hogy tanítását értelmünkkel megértjük, szánkkkal megvalljuk, és szívünkben megőrizzük. **Jeruzsálemi Szent Cirill** is arra biztat, hogy ne szégyelljük nyilvánosan megvallani hitünket a keresztvetés által.

Megfigyelted már, hogy ha kezed összeszeded a melleden, az egész testtartásod összeszedett lesz? Imádkozáskor **összetesszük kezünket**, mely a kérő, könyörgő lelkületet fejezi ki, a feltételen bizalmat, amelyet Isten iránt érzünk.

Kiskorunkban, amikor segítségre volt szükségünk, ösztönösen kitértük karjainkat édesanyánk felé, őt akartuk megölelni, biztonságban akartuk érezni magunkat. **A kitért kar** jelzi Isten utáni vágyunkat. Jelzi szívünk nyitottságát, szeretnénk lelkünkbe fogadni Istent és az ő tanítását. A kitért karral való imádkozás régebben általános volt az egyházban. Ma a pap imádkozik így a szentmisében. Amikor a híveket köszönti, feléjük is kitérja karját, ezzel fejezve ki testvéri szeretetét a Jézus nevében összegyűlt hívek iránt. **Kézfogás** a barátság és a béke jelképe. Kézfogással adjuk tovább Jézus békéjét.

Amikor bocsánatot kérsz, önkéntelenül a melledhez emeled a kezed, őszinte bánatod jeléül. **Mellünket verjük**, amikor a bűnbánatunkat fejezzük ki, mintha lelkünket szeretnénk „felébreszteni”, bűnbánatra szólítani, hiszen az Úr áll a szívünk ajtaja előtt. Jézus halálakor a tömeg is „mellét verve ment haza” (Lk 23, 48).

Diákonusszentelés Gyulaféhérváron

tiszteleted jelzi az a tény is, hogy **felállsz**. A vallásra elején és végén felállva imádkozunk, hiszen Istent szólítjuk meg, vele beszélgetünk, őt imádjuk. A szentmisen az evangélium felolvasásakor is felállunk, hiszen Isten szólít meg, az ő szavát hallgatjuk.

Sok mesében olvastad már, hogy a király előtt, mélyen meghajoltak. A liturgiában a Világ Királya előtt állsz! Ő teremtett bennünket, Ő a Mindenható! **Fejhajátásunkkal, meghajlásunkkal** kifejezzük iránta érzett tiszteletünket, alázatunkat. **Szent Simeonról** jegyezték fel, hogy: „Hosszú ideig egyenesen áll, aztán mélyen meghajol, felkínálva imádatát Istennek. A zarándokok gyakran számolják a meghajlásokat. Egyik például 1244-ig számolt. Akkor elfáradt és abbahagyta a számolást.” Ugyancsak tiszteletünket, alázatunkat fejezzük ki, amikor az Oltáriszent-ségben köztünk lakó Jézust **letérdelve** imádjuk.

Hogyha szeretetünk valakit, és üdvözölni akarjuk őt, gesztusokkal is kifejezzük szeretetünket. A liturgiában a **csók** a szeretet és a tisztelet jele. Ezért csókolja meg a pap a szentmise kezdetén az Úr Krisztust jelképező **oltárt**, valamint az evangélium felolvasásakor az evangéliumos könyvet.

Ne feledd, külső magatartásod akkor kedves Isten előtt, ha belső meggyőződésedet fejezi ki!

Amikor szavakkal imádkozunk, egész magatartásunkkal törekszünk arra, hogy kifejezzük érzéseinket. Hogyha keresztet készítünk, Krisztus iránti hálánkat akarjuk kinyilvánítani, hiszen a kereszt Jézus keresztthalálára, értünk vállalt áldozatára emlékeztet, ezt **jelképezi**. Éppen ezért a liturgia végzése közben különféle eszközöket és tárgyakat használunk. Ezek használata a szertartások méltó végzését is segítik. Az oltáron, vagy annak közelében ott van a **kereszt (feszület)**, hogy

A **kézzrátétel** az áldás ősi formája. Jézus kézzrátétellel gyógyított és áldotta meg a gyermekeket. Az apostolok is kézzrátétellel közvetítették a Szentlélek kegyelmét (ajándékát). Így szentelték a diákonusokat és a papokat.

A kézzrátételt ma is használjuk a liturgiában. Ez a gesztus fejezi ki, hogy Isten önmaga számára lefoglalta az embert. Ugyanakkor Isten áldó, oltalmazó kezét is jelképezi.

Hogyha szüleiddel, tanáraiddal beszélgetsz,

Oltáresók

emlékeztessen az Úr Jézus áldozatára. Ugyancsak erre figyelmeztet az önmagát elemészto, és így másoknak világitó **gyertya**.

A szent edények közül a legfontosabb a **kehely** és a **paténa**. Ezeket nemes anyagból, művészi módon formázzák, mert közvetlenül érintkeznek az Úr Jézus testével és vérével. Az Oltáriszentséget a **cibórium**ban őrizzük. A cibórium fedéllel ellátott áldoztató kehely.

Cibórium, paténa, kehely

Monstrancia

Szentségimádáskor az Eukarisztiát a **szentségmutatóban** (**monstranciában**) helyezik az oltárra. A fehér **oltárkendő** arra a gyolcsra emlékeztet, amelybe Jézus holttestét takarták. A **tömjént, tömjénezőt (füstölőt)** ünnepélyes szertartások alkalmával használják: „Imám szálljon feléd, mint a tömjén füstje, kitárt kezem legyen esti áldozat!” (Zsolt 141, 2) Ugyancsak ilyen alkalmakkor **szenteltvízhintőt** is használnak.

A liturgia kellékei közé tartoznak még a **liturgikus könyvek** is: a **misekönyv**, az **olvasmányok** és a **szertartások könyve**.

A **ministránschengő** (a harang „kisöccse”) a szentmise fontosabb részeire hívja fel a figyelmünket.

A pap és a ministráns a szentmisehez liturgikus ruhába öltözik. A liturgikus öltözék jelképezi az egyházban betöltött szerepünket, ugyanakkor az istentisztelet ünnepélyességét is emeli. Te sem veszed fel az édesanyád vagy az édesapád ruháját,

Misekönyv

Liturgikus öltözék

és még az orvos köpenyét sem, nem viseled a nagymama, nagypapa kalapját. S azt is tudod, amikor az iskolába mész, egyféleképpen öltöazol fel, és másféleképpen, amikor színházba vagy templomba!

A liturgikus ruhák eredete az apostolok koráig nyúlik vissza. A hosszú fehér ruhát, melyet a pap a **reverendára** (hosszu ujjú, bokáig érő, végiggombolt köntösre) vesz fel, **albának** (miseingnek) nevezzük. Ezt egy hosszú zsinórral, a **cingulummal** köti meg a derekán. A **stólat**, a papi hatalom jelképét a nyakában viseli. Erre veszi fel a megfelelő színű – fehér, lila, zöld, piros, fekete – (általában hímzett) felsőruhát, a **kazulát**.

◎ KISLEXIKON

• **Szent Círill** (313?–387) – Leginkább mint katekéta (hitoktató) vált ismertté huszonnégy katekézise révén, melyekben a hitigazságokról és a három beavató szentségről: a keresztségről, a bérmálásról és az Eucharisziáról tanít. Utasításai értékes tájékoztatást adnak a kor jeruzsálemi liturgiájáról.

• **Szent Simeon** (390?–459) – Életét egyértelműen Isten megbízásának tekintette. Úgy állt a kortársai előtt, mint messzire világító fény, amely sokak útmutatója és Krisztushoz vezetője lett. Bizonyára sokan szenzációvágyból keresték fel, de jól ki tudta használni az általa előidézett bűvöletet: prédikált, intett, korholt, vigasztalt, gyógyított, jövendölt, beleavatkozott a teológiai vitákba, megtérített számtalan arabot, pogányt, hitehagyottakat. Szava pedig eljutott császárokhoz és királyokhoz, papokhoz és püspökökhöz, gazdagokhoz és koldusokhoz egyaránt.

? FELADATOK:

1. A liturgiában Istennel kommunikálsz! Figyeld tudatosan arra, hogy a liturgikus mozdulatokat, szépen összeszedetten végezd!
2. Sorold fel azokat a liturgikus cselekedeteket, amelyeket te végzel, illetve azokat, amelyeket csak a pap végezhet!
3. Látogassatok el a templomotok sekrestyéjébe: öltöztessétek fel a miséhez a „papot”! Készítsétek elő a misén használt tárgyakat!
4. Azonosítsd a vasárnapi szentmisében használt liturgikus tárgyakat!
5. Írj fogalmazást **A barátom sekrestyés címmel!**

CSOPORTMUNKA

Hasonlítsátok össze az a megadott szentírási részben található liturgikus eszközöket a napjainkban használtakkal!

 SZENTÍRÁSI SZÖVEG: Ezt mondta az Úr Mózesnek és Áronnak: (...) Amikor táborot kell bontani, Áron és fiai menjenek be, vegyék le az elrejtő függönyt, és burkolják be vele a tamiság ládáját. Azután borítsanak rá egy finom bőrből való takarót, majd arra terítsenek egy egészen biborlila terítőt, s igazítsák meg a tartórudakat. A kenyér kitevésére szolgáló asztalra is terítsenek egy biborlila terítőt, azután tegyék rá a tálakat, serpenyőket, füstölőket, valamint az italáldozathoz szükséges kannákat, s az állandóan (kitett) kenyér is legyen rajta. (...) Ezután tisztítsák meg az oltárt a hamutól, terítsenek rá egy biborpiros terítőt, tegyék rá az összes edényt, amit a szertartáshoz használnak, a villákat, füstölőket, tálkákat, lapátokat és tálakat, vagyis az oltár egész felszerelését, borítsanak rá egy finom bőrből való takarót, és illesszék bele rúdjaikat (Szám 4, 2–14).

 ÉNEK – DU. 100. b. Jertek, Atyám áldottai

A SZENTMISE

Jézus Krisztus azért lett emberré, hogy az Atyát megdicsőítse, minket szóval és példával tanítson, halála és feltámadása által megváltson. Jézus életének e hármasság célja (dicsőítés, tanítás, megváltás) ma is megvalósul a szentmisében, amelyet Jézus az utolsó vacsorán rendelt és a keresztfán beteljesített.

Istentiszteletünknek forrása és csúcsa a **szentmise** (a *missa* latin szóból származik, jelentése: *távozás elbocsátás, elküldés*; a liturgikus szóhasználatban a rítus végét jelentette, később az egész szertartást jelölte); több megnevezése is van:

- **az Úr lakomája** (*Jézus áldozata*), amelyre meghívja az egész emberiséget
- **Kenyértörés** – az apostolok kenyértörésre gyűltek össze (vö. ApCsel 20, 7)
- **Eukarisztia** (görög kifejezés: *hálaadás* jelent; a római katolikus vallásban Jézus „teste és vére” – a kenyér és a bor látható alakjában).

A SZENTMISE FELÉPÍTÉSE

BEVEZETŐ RÉSZ	Köszöntés	
	Bűnbánati ima	
	Uram irgalmazz (Kyrie eleison)	
	Dicsőség a magasságban Istennek (Gloria)	
	Könyörgés	
IGELITURGIA 	Olvasmány	
	Válaszos zsoltár	
	Szentlecke	
	Alleluja	
	Evangélium	
	Szentbeszéd (prédikáció, homília)	
	Hiszekegy (Credo)	
	Egyetemes könyörgések	
	AZ EUKARISZTIA LITURGIÁJA 	Felajánlás (kenyér, bor)
		Eukarisztikus ima (kánon): <i>Prefáció – Szent vagy (Sanctus) – Átváltoztatás – Úrfelmutatás</i>
Miatyánk (Pater noster)		
Isten Báránya (Agnus Dei)		
Áldozás szertartása		
Szent csend		
Könyörgés		
BEFEJEZŐ RÉSZ		Áldás
		Elbocsátás

AZ IGE LITUGIÁJA

És bizony, mondom nektek: ha a földön ketten egyetértésben kérnek valamit, bármi legyen is az, megkapják Atyántól, aki a mennyben van. Mert ahol ketten vagy hárman összegyűlnek az én nevemben, ott vagyok közöttük (Mt 18, 19–20).

Szentmise

A szentmisében Isten népe gyűl össze, hogy őt dicsőítse, és bemutassa istentiszteletét.

Amikor otthon, a családban összegyűltek ünnepelni, beszélgettek, meghallgatjátok egymást, figyeltek egymásra, egyszóval kommunikáltak.

A szentmisében Isten hív meg az ünneplés-re! Az Igeliturgiában pedig vele kommunikálunk. Az Ige liturgiájára a szentmise **bevezető része** készít fel bennünket. A mise elején a pap (aki felszentelése által azt a feladatot kapta, hogy vezesse a szertartást, hogy láthatóvá tegye a feltámadt Krisztus jelenlétét, és meghívja asztalához a közösséget) egy **szentírási köszöntéssel** üdvözöl bennünket.

Hogyha valakit megbántottál, természetes az, hogy találkozásotokkor bocsánatot kérsz tőle! A szentmise elején a bánatimával megtisztítjuk szívünket, hogy méltóan vehessünk részt a szentmisén. Az **Uram irgalmazz** (*Kyrie eleison*), **Krisztus kegyelmezz** (*Christe eleison*) felkiáltásokkal fejezzük ki, hogy rászorulunk Isten irgalmára, gyöngeségünket, méltatlanságunkat érezzük, és tőle várjuk a kegyelmet. Isten bocsánatát, szeretetét, végtelen nagyságát megtapasztalva, a **Dicsőség a magasságban Istennek** (*Gloria*) kezdetű énekkel, az angyalok énekéhez társulva, dicsőítjük a Szentháromságos egy Istent.

A **Könyörögjünk** felszólítás után rövid csöndben mindenki saját kéréseit ajánlhatja Istennek, majd a pap az egész közösség nevében kéri Isten kegyelmét, áldását, segítségét.

Isten mindig meghallgatja kéréseinket és válaszol is az események (történések), illetve a Szentírás szava által. Az **igeliturgiában** is, a felolvasott **szentírási részek** és a **prédikáció** (*homília*) által Ő szól hozzánk, Ő tanít bennünket! Éppen ezért nagyon fontos, hogy figyeljünk rá! Az olvasmányt általában az Ószövetségből, az Apostolok cselekedeteiből vagy a Jelenések könyvéből vesszük, míg a szentleckét valamelyik **apostoli levélből** olvassuk fel. Az olvasmány és a szentlecke között zsoltárokat énekelünk, így di-

Könyörgés

csőítve a tanító Istent. Az *Evangélium* (örömhír) előtt egy ünnepélyes, ujjongó ének, az **Alleluja** csendül fel, ezzel köszöntjük az igéjében köztünk újra megjelenő Jézus Krisztust.

Szentbeszéd (homília)

Az olvasmányt és a szentleckét általában valaki a hívek közül olvassa fel, az *Evangéliumot* azonban csak a pap vagy a diákonos olvashatja fel a szentmisén. Az *Evangéliumot* az Úr Krisztus iránti tiszteletből állva hallgatjuk végig. A pap által mondott **szentbeszéd** a mi életünkre alkalmazza Isten igéjét, utat mutat, hogyan váltsuk tettekre azt, amit a Szentírásból hallottunk. Isten üzenetére hittel válaszolunk, amikor közösen imádkozzuk el a *Hiszkegyet*.

A hívek könyörgésében, más néven az *egyetemes könyörgésekben* imádkozunk az Egyházért, az emberiség jólétéért, a bajban lévőkért. Itt szoktunk imádkozni a hívek egyéni szándékaiért és a halottakért is. Az Ige liturgiája az egyetemes könyörgéssel fejeződik be. A pap az **ambó**tól az oltárhoz vonul.

Az Igeliturgiát más szentségek kiszolgáltatásakor vagy egyházi szertartásokkor, pl. temetés alkalmával is végezzük.

◎ KISLEXIKON

• **szentírási köszöntés** – Az Úr legyen veletek (*Rut 2, 4*); A mi Urunk Jézus Krisztus kegyeleme, az Atyaisten szeretete, és a Szentlélek egyesítő ereje legyen mindnyájatokkal (*2Kor 13, 1*), Kegyelem és békesség nektek Atyánktól, az Istentől és Urunktól, Jézus Krisztustól (*Róm 1, 7*).

• **apostoli levelek** – Az Újszövetség 21 könyve, amelyeket az apostoloknak tulajdonítanak (pl. Szent Pál levelei a korintusiakhoz, filippiekhez, galatákhoz, rómaiakhoz, Timóteushoz, Filemonhoz stb.; Jakab, János, Péter vagy Júdás levelei).

• **Alleluja!** – (Héber eredetű szó: *hallelu-Jahve* – *dicserjétek Istent!*). Az Ószövetségben az öröm és a diadal kifejezője. Az Újszövetségben a Jelenések könyve használja. Nagybőjtnben nem énekelünk *alleluját*, húsvétól a feltámadás örömét *alleluja*-énekléssel fejezzük ki.

• **ambó** – Görög szóból származik, melynek jelentése: *felmenni*, és egy olyan emelvényt jelöl, ahová néhány lépcsőfok vezet.

Ambó

! KÉRDÉSEK, FELADATOK

1. Az Ige liturgiájában Isten szól hozzád, tanít! Figyelj a szentírási szövegekre, ezek magyarázatára!
2. Sorold fel az Igeliturgia részeit!
3. A szentmisében Istennel kommunikálsz! Sorold fel az Igeliturgia azon részeit, amelyekben te szólítod meg, válaszolsz Istennek, illetve azokat a részeket, amelyekben (a pap által) Isten szól hozzád!
4. Honnan tudjuk, hogy Jézus jelen van a szentmisében?
5. A szentmise melyik részében kérünk bocsánatot Istentől?
6. Fogalmazz 5 egyetemes könyörgést!

👤 CSOPORTMUNKA

A szentbeszéd a mi életünkre alkalmazza Isten ígését, utat mutat, hogyan váltsuk tettekre azt, amit a Szentírásból hallottunk!

Írjatok rövid szentbeszédet a megadott szentírási rész alapján!

📖 SZENTÍRÁSI SZÖVEG:

A tömeget látva fölment a hegyre. Leült, a tanítványai odajöttek hozzá, Ő pedig szólásra nyitva ajkát így tanította őket:

(A Nyolc Boldogság)

Boldogok a lélekben szegények,

mert övék a mennyek országa.

Boldogok, akik sírnak, mert ők vigasztalást nyernek.

Boldogok a szelídek, mert ők öröklik a földet.

Boldogok, akik éheznek és szomjazzák az igazságot,

mert ők kielégülést nyernek.

Boldogok az irgalmasok, mert ők irgalmat nyernek.

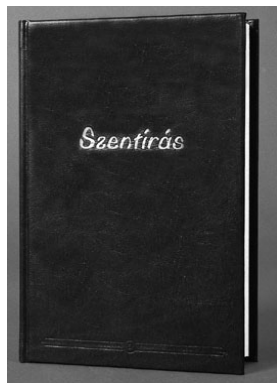
Boldogok a tisztaszívűek, mert ők meglátják Istent.

Boldogok a békeszerzők,

mert őket Isten fiainak fogják hívni.

Boldogok, akiket az igazság miatt üldöznek, mert övék a mennyek országa.

Boldogok vagytok, amikor gyaláznak és üldöznek titeket, és hazudozva minden rosszat mondanak rátok miattam. Örüljetek és ujjongjatek, mert jutalmatok nagy a mennyekben; így üldözték ugyanis a prófétákat is, akik előtettek voltak (Mt 5, 1–12).

🎵 ÉNEK – DU. 482. Uram, irgalmazz

AZ EUKARISZTIA LITURGIA

*A szatmári székesegyház
áldozati oltára*

Az Egyetemes könyörgések befejeztével a pap az ambótlól az *áldozati oltár*hoz vonul. Elkezdődik az Eukarisztia liturgiája. Az eukarisztia szó eredetileg annak az embernek a hálaadó cselekedetét jelentette, aki valamilyen „jó ajándékkal” megajándékozottnak érzi magát, és ennek következtében „hálás”, és csak a későbbiekben jelenti Jézus „testét”, a kenyér és a bor látható alakjában.

Az istentisztelet egyik legrégebbi formája az **áldozatbemutatás**. A hely is, ahol az áldozatot bemutatjuk, az oltár, kiemelt helyet foglal el a templomban. A szentély központjában található, mintegy elkülönítve az ember mindennapi munkaterületétől. Ez nem egy közönséges hely, hanem az Istennek bemutatott áldozat helye!

Áldozatbemutatáskor hálából felajánlunk valamit, odaajándékozunk valamit Istennek, akitől mindent kapunk. Hogyha valakit szeretünk, hálából mindig a számunkra legkedvesebbet, ledrágábbat szeretnénk odaadni. A mi áldozatunk nem más, mint maga az Úr Jézus Krisztus. Ő volt az, aki az utolsó vacsorán erre az áldozatra szólított fel: „ezt cselekedjétek az én emlékezetemre” (Lk 22, 19). Azt akarta, hogy áldozatában mindig tanítványaival, illetve velünk maradjon. Ezért az utolsó vacsorán hatalmat adott az apostolainak és utódainak, a püspököknek és a papoknak, hogy átváltoztassák a kenyeret és a bort az ő testévé és vérévé. Jézus a kereszten életét, szent testét és vérét adta áldozatul. Így jelenik meg számunkra minden szentmisében Jézus Krisztus, a Feltámadott, aki örökké élő áldozat.

Giotto di Bondoni: Az utolsó vacsora

Az Eukarisztia liturgiája az áldozati adományok előkészítésével kezdődik. Munkánk gyümölcseiből kenyeret és bort **ajánlunk fel**. Ajándékaink önmagunk odaadását jelképezik. Ilyenkor lélekben felajánlhatjuk a szentmisén való részvételünket, imádságainkat, jótetteinket, önmegtartóztatásainkat, szenvedéseinket.

Különleges alkalmakkor körmenetben viszik az oltárhoz az áldozati adományokat. Az áldozati adományok előkészítését ünnepélyes imádság, az **eukarisztikus ima** (a kánon) követi. Ennek az imádságnak az elején, a **prefációban** dicsőítjük Istent hatalmáért és jóságáért, amivel üdvözíteni akarja a világot. Ebben a dicsőítésbe a *Szent vagy...* imádkozásával vagy éneklésével kapcsolódunk be.

Átváltoztatás

A szentmise középpontjában az Úr Jézusnak az utolsó vacsorán elmondott szavai állnak: *Ez az én testem. Ez az én vérem.* Ezekkel a szavakkal változtatja át a miséző pap a kenyeret és a bort Jézus testévé és vérévé.

Az *Úrfelmutatás* után Jézus Krisztus *áldozatát felajánlva* dicsőítjük a Mennyei Atyát, és kérjük tőle az üdvözítő kegyelmet az egyház, a pápa, a püspökök, a papok, a hívek és az elhunytak számára.

Az Eukarisztikus ima végén (a *dicsőítésben* – *doxológiában*) az egyház Krisztust és a hívek áldozatait felajánlja a Mennyei Atyának a dicsőítő ima szavaival: „Óáltala, Ővele és Őbenne a tiéd mindenható Atyaisten, a Szentlélekkel egységben, minden tisztelet és dicsőség, mindörökkön örökké. Ámen.” >>>

Az áldozatbemutatás után a Mennyei Atya vendégül lát minket, meghív a lakomára: *Vegyétek és egyétek, ez az én testem! Igyatok ebből mindnyájan, mert ez az én vérem, a szövetségé, amelyet sokakért kiontanak a bűnök bocsánatára* (Vö. Mt 26, 26–27). Ennek kezdetén közösen elimádkozzuk az Úr imáját, a Miatyánkot. Isten családjaként fordulunk a Mennyei Atyánkhoz és kérjük tőle a mindennapi kenyeret, az életünk fenntartásához szükséges táplálékot és az „élet kenyerét”, az Eukarisztiát.

A Miatyánk után a Jézus békéjéért imádkozunk, ezt adjuk tovább kézfogással. (A kézfogás a barátság, a béke jelképe)

Az „Isten Báránya” kezdetű imádsággal irgalmat kérünk az Úrtól, bűneink bocsánatáért esedezünk. Jézus a mi húsvéti **bárányunk**, aki vérével megmentett minket az örök haláltól.

Az Eukarisztia ünneplésének célja egygyé válni Istennel, újra és újra találkozni Istennel. A *szentáldozásban* titokzatos módon egyesülünk Jézus Krisztussal. Ő

mondta: „Aki eszi az én testemet, és issza az én véretem, bennem marad és én őbenne” (Jn 6, 56). Az áldozás mindnyájunkat, akik részesülünk benne, Krisztus titokzatos testébe, az Egyházba kapcsol, és testvéri közösségében egyesít. „Mi ugyanis sokan egy kenyér, egy test vagyunk, mivel mindnyájan egy kenyérben részesülünk” (1Kor 10, 17). Ünnepeyles alkalmakkor két szín alatt (szent ostya és bor) is lehet áldozni.

Áldozás után rövid csendet tartunk. Az Úr Jézust köszöntjük, akit magunkhoz vettünk; megköszönjük Istennek irántunk való szeretetét.

A hívek közösségének hálaadását foglalja össze az áldozás utáni *könyörgés*, majd a miséző pap Isten *áldásával* bocsát el minket a szentmiséről.

◎ KISLEXIKON

• **áldozatbemutatás** – Pl. Káin a föld terméséből áldozatot mutatott be az Úrnak. (Vö. Ter 4, 3); Ábel is áldozatot mutatott be, nyája zsenge bárányaiból, azok zsírjából. Az Úr pedig kegyesen tekintett Ábelre és áldozatára (Vö. Ter 4, 4); Salamon évente háromszor égő- és közösségi áldozatot mutatott be az oltáron, amelyet az Úrnak emelt (Vö. 1Kir 9, 25).

• **prefáció** – „Mert bizony méltó és igazságos, illő és üdvös, hogy mindig és mindenütt hálát adjunk, Szentséges Atyánk, néked, szeretett Fiad, Jézus Krisztus által. A te örök igéd ő, általa alkottál mindent, és őt küldted, hogy Üdvözítőnk és Megváltónk legyen; ezért öltött a Szentlélektől testet, és született a Szent Szűztől. Majd akaratodat teljesítve, és szent népet szerezve néked, a keresztfán kitárt karral elszenvedte a kínhalált, hogy fölloldja a halálnak átkát, és a föltámadásról bizonyosságot adjon nekünk.”

• **feljánlás** – *Pap*: Áldott vagy, Urunk, mindenség Istene, mert a te bőkezűségedből kaptuk a kenyeret. Följánljuk néked, mint a föld termését és az emberi munka gyümölcsét. Ebből lesz számunkra az élet kenyere. / *Hívek*: Áldott legyen az Isten mindörökké. / *Pap*: Áldott vagy, Urunk, mindenség Istene, mert a te bőkezűségedből kaptuk a bort. Följánljuk néked, mint a szőlőtő termését és az emberi munka gyümölcsét. Ebből lesz számunkra az élet itala. / *Hívek*: Áldott legyen az Isten mindörökké.

• **eukarisztikus ima (kánon)** – A mise legjelentősebb része, amely a prefációval kezdődik és a dicsőítéssel ér véget. A zsidó étkezéshez hozzátartozott az Isten dicsőítése a kapott javakért. Ezt az imát a családfő mondta.

Az Eukarisztia ünneplésekor magasztaljuk a Teremtőt a kenyérért és a borért, amelyek által Krisztus valóságosan jelen van köztünk.

• **Bárány** – A tisztaság, ártatlanság, szelídség és türelem jelképe. A Bibliában a leggyakrabban megjelenő áldozat. Hiszen az áldozatnak tisztának, ártatlannak kell lennie, hogy ezáltal (ezt felajánlva) a bűnbeesett ember visszanyerhesse mindazt, amit elveszített: ártatlanságát, tisztaságát. Az Újszövetségben Jézus a Bárány, az áldozat.

🔍 FELADATOK

1. A szentmisében Jézus hív a megterített asztalhoz. Fogadd el meghívását!
2. Jézus életét adta érted! Írd le, te mit tudsz felajánlani neki!
3. Sorold fel az Eukarisztia liturgiájának részeit!
4. „Misézzetek” együtt!

👥 CSOPORTMUNKA

Értelmezzétek saját szavaitokkal a megadott szentírási részt és a prefáció szövegét. Beszéljétek meg, miért dicsőítitek Istent, és hogy mit jelent az „élet kenyere” kifejezés!

📖 SZENTÍRÁSI SZÖVEG:

Én vagyok az élet kenyere. Atyáitok mannat ettek a pusztában, mégis meghaltak. Ez a mennyből alászállott kenyér, aki ebből eszik, nem hal meg. Én vagyok a mennyből alászállott élő kenyér. Aki e kenyérből eszik, örökké él. A kenyér, amelyet adok, a testem a világ életéért.

Erre vita támadt a zsidók közt: „Hogy adhatja ez a testét eledelül?”

Jézus ezt mondta rá: „Bizony, bizony, mondom nektek: Ha nem eszitek az Emberfia testét és nem isszátok a vérét, nem lesz élet bennetek. De aki eszi az én testemet, és issza az én véretem, annak örök élete van, s feltámasztom az utolsó napon. A testem ugyanis valóságos étel, s a vérem valóságos ital. Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, az bennem marad, én meg benne. Engem az élő Atya küldött, s általa élek. Így az is élni fog általam, aki engem eszik. Ez a mennyből alászállott kenyér nem olyan, mint az, amelyet atyáitok ettek és meghaltak. Aki ezt a kenyeret eszi, az örökké él.”

Ezeket mondta, amikor Kafarnaumban, a zsinagógában tanított (Jn 6, 48–59).

🎵 ÉNEK – DU. 448. Szent vagy

ÖSSZEFOGLALÓ GYAKORLATOK ÉS FELADATOK

1. Javítsd ki a következő szöveget!

Az Egyház Ábrahám, Izsák, Jákob istentiszteletét folytatja. Az Ószövetségben olvashatjuk, hogy Jézus szülei rendszeresen elmentek a zsinagógába. Mikor Jézus 30 éves lett, ő is velük tartott. Mi, akik az áldozatbemutatás által, keresztyének lettünk, minden évben elmegyünk templomba. Ott mindenünk bárány vagy galambáldozatot mutat be Istennek. Ezt a cselekedetet liturgiának nevezzük.

2. Helyettesítsd be a hiányzó szavakat! (közös, meghallgat, teljesíti, Istenhez, nyilvános) A liturgia Isten népének ..... és ..... istentisztelete. Az imádság ..... kapcsolja életünket. Ha kérünk valamit Istentől, Ő mindig ..... minket, és minden kérésünket ....., ami javunkra válik.

3. Mondjátok el együtt a reggeli zsolozsmát!

Felvirradt az Isten napja,
Aranyégen úszó labda,
Készülj lelkem az új napra,
Ajándékos Isten adta.

Annak neve legyen áldott,
Aki minket így megáldott,
Földjeinkbe beleszántott
Szépségéből egy szilánkot.

Csillagoknak Teremtője
Vigyázz minden kicsi kőre,
Füre-fára szőlőtőre,
S minden Téged köszöntőre.
Már kél a fénynek csillaga:
Esengve kérjük az Urat,
Járjon ma mindenütt velünk,
Ne rontsa ártás életünk.

Nyelvünket fogja fékre ma:
Ne szóljon rút perek szava.
Szemünket védőn óvja meg:
A hívságot ne lássa meg.

Lakjék szívünkben tisztaság,
Távozzék minden dőreség:
A testnek dölyfét törje meg

Étel s italban hősi fék.

Hogy majd a nap ha távozott,
S az óra újra éjt hozott,
Lemondásunk szent éneke
Legyen az Úr dicsérete.

Dicsérjük az örök Atyát,
Dicsérjük egyszülött Fiát,
S a Lelket, a Vigasztalót,
Most és örök időkön át. Ámen.

Derüljön ránk az Úrnak,
a mi Istenünknek kedve.
Kezünk, szívünk munkáját, Uram,
Te igazgasd. Ámen.

(Az egyházi zsolozsma reggeli imájából)

4. Fogalmazz hálaadó, dicsőítő, kérő imát!

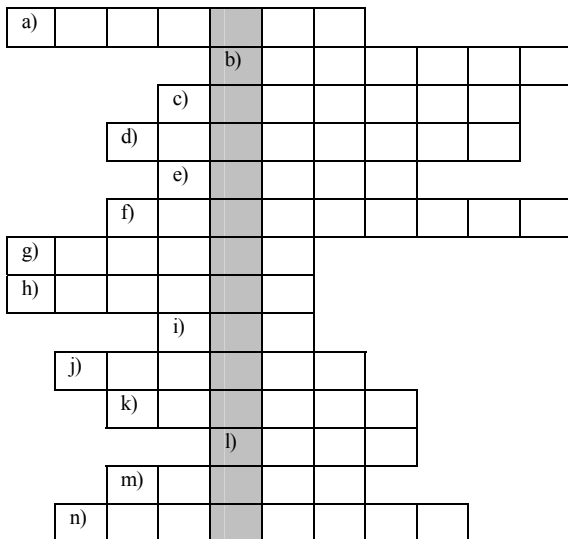
5. Játsszunk együtt! Hozzatok létre 5 fős csoportokat. Minden csoportból egy-egy diák rendre kiválasztja a tanár által előre elkészített papírlapon lévő fogalmakat. Csoporttársainak eljuttassa. A többiek feladata az, hogy kitalálják a fogalmat, nevezzék meg, és jelentését állapítsák meg. (A papírlap az imádság valamelyik külső jelét tartalmazza!) **Figyelem!** Azt is ki kell találnotok, hogy a szentmise mely mozzanatával függ össze!

6. Rajzold le az a szentmisében használatos tárgyat!

7. *A pap bácsi arra kér, segíts neki becsomagolni a szertartáshoz szükséges ruháit. Mit tesz a bőröndjébe?*

8. *Hogyha helyesen töltöd ki az alábbi rejtvényt, a megfejtésben a képen látható tárgy megnevezését találod. Mi az idegen nyelvű megnevezése?*

- a) Jézus .....-áldozata árán váltotta meg a világot.
- b) A Bibliában 150 van ...
- c) Kezébe vette a....., megáldotta és ezt mondta: vegyétek és igyátok, ez az én vérem!
- d) Zsinór, amivel a pap a miseinget meg köti.
- e) A papi hatalom jelképe.
- f) Ezt a könyvet használja a pap a szentmisén.
- g) Illatáldozat anyaga.
- h) A harang „kisöccse”.
- i) Beszédünk Istenhez.
- j) Papi felsőruha.
- k) Kis fémtányér, amire a szent ostyát helyezik!

- l) Hosszú fehér ing, amire a pap felveszi a felsőruhát.
- m) Az áldozatbemutatás helye.
- n) Az áldozati kehely idegen nyelvű megnevezése.

9. Írj fogalmazást a következő kifejezésekkel: liturgia, ige, Eukarisztia, olvasmány, bánatima, dicsőítés, könyörgés, zsoldár, homília, Hiszekegy, tanít, csend, álleluja.

10. Játsszátok el az utolsó vacsora eseményeit! Miben hasonlítanak a szentmiséhez?

♪ ÉNEK – DU. 461. Isten Báránya

LITURGIKUS TÉR – LITURGIKUS IDŐ

A TEMPLOM

*A templom
az a megszentelt hely,
ahol a hívek összegyűlnek
istentiszteletre,
és ahol megnyilvánul
Isten jelenléte.*

*Szent Mihály templom
– Kolozsvár –*

KARÁCSONYI ÜNNEPKÖR 	➤ Advent ➤ Karácsony <ul style="list-style-type: none"> – Szent Család ünnepe – Év végi hálaadás – Az Istenszülő Szűz Mária ünnepe – Vízkereszt – január 6. – Urunk megkeresztelésének ünnepe – Gyertyaszentelő Boldogasszony
HÚSVÉTI ÜNNEPKÖR 	➤ Nagyböjt ➤ Húsvét ➤ Pünkösd
ÉVKÖZI IDŐ	➤ Szűz Mária és a szentek tisztelete

A TEMPLOM

Aligha találunk a világon olyan települést, ahol az emberek ne építettek volna templomot Isten tiszteletére. Jézus egy

Római katakomba

lakóház emeleti termébe hívta tanítványait az utolsó vacsorára. A tanítványok később is itt gyűltek össze. Az első keresztények házaknál végezték a kenyértörést, a szentmisét. A keresztények üldözése idején földalatti sírkamrákban, *katakombákban* is miséztek. Amikor már

A nagyváradi Szt. László bazilika

nem üldözték őket, középületeket, – **bazilikákat** (*királyi házakat*) – kaptak, melyeket istentiszteleti célokra használtak. Ennek megfelelően alakították át azokat, majd ünnepélyesen felszentelték.

A hívek az előcsarnokon át lépnek be a **templomhajóba**, ahonnan jól láthatják a **szentélyt**, az áldozatbemutató helyét. A szentélyben van az **oltár**, az áldozat liturgiájának helye.

Az oltár mellett találjuk a **szószéket** (*ambó*), itt olvassák fel a Szentírásból az olvasmányokat, és mondják el a szentbeszédet vagy a homíliát. Az ambó az Ige liturgiájának a helye.

Templomaink szentélyében van a **tabernákulum**. Itt őrizzük az Oltáriszentséget. Az **örökmécses** pedig figyelmeztet Krisztus jelenlétére. Ugyancsak a szentélyben találjuk az **oltárképet** vagy **szobrot**, amely a *templom védőszentjét* vagy címünnepét ábrázolja, amiről a templomot elnevezték. Ennek ünnepén van a templom **búcsúja**.

A **kórusban** az orgona található. A legtöbb templomban megtaláljuk a **keresztelőkutat**, a **gyóntatószéket** (vagy *gyóntatószobát*), a falon pedig a **keresztút** képeit.

A világon mindenütt a templomok a legszebb épületek közé tartoznak. Az építőket az a hit vezette, hogy Isten a világ Ura, így csak a legszebb emberi alkotások lehetnek méltók hozzá. Ezért az istentisztelettel kapcsolatos tárgyakat is drága anyagból, művészi módon formázták meg.

Templombelső

A kereszténység két évezrede során így alakult ki az egyházi művészet. A katolikus egyházban különösen a **román kori, a gótikus, a reneszánsz, a barokk, a klasszicista** művészet hozott létre szép és értékes alkotásokat. De természetesen napjainkban is keletkeznek kiváló egyházi műalkotások.

A művészek a Szentírásból és a szentek életéből nagyon sok ihletet merítettek, így az egyházi képzőművészetben csodálatos képek és szobrok születtek. Ezek Jézusra, Szűz Máriára és a szentekre hívják fel a hívek figyelmét.

A templomok díszítésénél már a korai keresztény századokban is szívesen alkalmaztak jelképeket, szimbólumokat üdvösségünk titkainak kifejezésére. Leggyakoribb volt a **kereszt**, a megváltásunk jele. Az **IHS** (I=Iota; H=Éta; S=Sigma – IESZUSZ; Népszerű értelmezésben *Iesus Hominum Salvator* = *Jézus az emberek Megváltója*), a **X** (*khi*) és a **P** (*ró*) görög betűk Jézus Krisztus monogramjai.

Érdekes keresztény szimbólum még a **hal**, görög neve (**ICHTHŪSZ**) egy ősi keresztény hitvallás (Jézus Krisztus Isten Fia Megváltó) kezdőbetűiből áll össze. Az **alfa** és az **ómega** görög ábécé első és utolsó betűje, a Jelenések könyvében is Jézust jelöli.

„Én vagyok az alfa és az ómega (a kezdet és a vég) – mondja az Úr, az Isten, aki van, aki volt, és aki eljő, a Mindenható” (Jel 1, 8).

© KISLEXIKON

• **bazilika**: – A görög *baszileiosz* (*királyi ház*) szóból származik: az ókorban kereskedelmi, vagy törvénykezési csarnok. A 4. századtól, az üldözések után a keresztények első temploma volt. Ma bazilikának nevezük a pápától külön kiváltságot kapott templomokat is.

• **búcsú** – A feloldott bűnök ideig tartó büntetésének, következményeinek csökkentése vagy eltörlése az Egyház közbenjárására.

• **román stílus** – A 11–13. század európai építészeti stílusa. Alapelemeit a rómaiaktól merítette. • **gótika** – A 12–13. században virágzó művészeti stílus. Franciaországban alakult ki. Nevét legelőször Itáliában használták, lekicsinylő értelemben, mert a gótokban Róma elpusztítóit látták. • **reneszánsz** – A francia újjászületés (*renaissance*) szóból származik. A 14–16. század művelődési korszaka Európának, mely újra életre keltette az ókori műveltséget. • **a barokk** – Portugál eredetű szó, kb. 1660-tól 1750-ig tartó európai művészeti- és korstílus. Utolsó korszakát rokokónak nevezük. • **klasszicizmus** – A barokk ellenhatásként 1760–1830 között kialakult stílus. Újjáélednek benne az antik és a reneszánsz formák.

• **kereszt** – A keresztrefeszítés a rómaiaknál és más népeknél meggyalázást jelentett, ezért római állampolgárt nem vetettek ennek alá; a keresztvetés a keresztvegből és a keresztelési formulából származik: „Én megkeresztellek téged az Atya, és a Fiú és a Szentlélek nevében.” Arra kell emlékeztetnie a keresztény embert, hogy a kereszttség által Krisztussal megfeszítettet és feltámadt.

Keresztformák:

	<i>A latin kereszt követi a legvalószínűbb történeti kereszt-alakot, melyen Jézus Krisztus meghalt üdvösségünkért.</i>		<i>Kettős kereszt (apostoli kereszt), érsekek, pátriárkák jele. Szent István koronázásakor a király előtt kettős keresztet vitt a püspök.</i>
	<i>Pápai kereszt: – pápai címerekben láthatjuk a hármas keresztet.</i>		<i>Jeruzsálemi kereszt: Krisztus öt szent sebére utal. A Szent Sír lovagjai viselték fehér palástjukon.</i>
	<i>Az András-kereszt Szent András apostol vértanúságának jele.</i>		<i>A máltai kereszt a Máltai Lovagrend jelvénye. Nyolc csücskét a nyolc boldogságra vonatkoztatják.</i>
	<i>Ez a körbeírt kereszt a keresztény művészetben az Üdvözítőre – minden fény forrására – vonatkoztatott jel.</i>		<i>Orosz ortodox kereszt: a ferdén álló szár a felfeszített Krisztus lábtámaszára utal, de az „igazság mérlegét” is jelenti.</i>

? KÉRDÉSEK, FELADATOK

1. Gyűjts képeket különböző templomépítészeti stílusokról!
2. „Rendezd” be a szentélyt!
3. Ministráncsoport érkezik a közösségetekbe, s neked kell megmutatnod, bemutatnod a templomotokat! Mit mondasz el róla?
4. Beszéljétek meg, miért űzte ki Jézus az árusokat a templomból!
5. Figyeld meg, milyen szimbólumok vannak a pap miseruháján és a stólóján! Értelmezd azokat!

CSOPORTMUNKA

A zsoltáros himnuszt zeng a Templomról, Jézus pedig az imádság házá-
nak nevezi... Ti hogyan nyilatkoznátok ma a templomotokról?

📖 SZENTÍRÁSI SZÖVEG:

Mily kedves a te hajlékod, Seregek Ura! Lelkem vágyakozva eped az Úr udvaraiba; lelkem és testem sóvárog az élő Isten után. A veréb is otthont talál magának, s a fecske fészket, hogy kicsinyeit oda rejthesse, oltáraidnál, Seregek Ura, Istenem és királyom! Boldogok, akik házában laknak, téged örökké magasztalnak (Zsolt 84, 1–5).

Jézus bement a templomba, és kiűzte onnan, akik a templomban adtak-vettek. A pénzváltók asztalait és a galambárusok padjait felforgatta. Meg van írva – mondta –, hogy az én házamat az imádság házának fogják nevezni, ti pedig rablók barlangjává teszitek (Mt 21, 12–13).

🎵 ÉNEK – DU. 135. Boldog város

KARÁCSONYI ÜNNEPKÖR

ADVENT

Az **advent** szó eljövetelet jelent. Sokszor Úrjövetnek is mondjuk, mivel az egyházi évnek ebben az időszakában Jézus születésének ünnepére készülünk, az Ő eljöveteletét várjuk.

Az Ószövetség népe Isten ígérete alapján, évszázadokon keresztül várta a Messiást. A **próféták jövendölései** egyre nagyobb bizonyosságot adtak, és egyre jobban megvilágították az eljövendő Üdvözítő alakját. Ki lesz Ő? Dávid házának gyermeke, a **Jó Pásztor**, (*Emmánuel = velünk az Isten*), az Úr engedelmes szolgája, aki szenvedésével és halálával megváltja népét, föltámadásával pedig legyőzi majd a halált, és megalapítja Isten országát.

A Jó Pásztor

Adventi készülötünk a várakozás, a bűnbánat és az öröm hangulatában telik. Ezért állítják eléink az adventi vasárnapok olvasmányai Izajás próféta, Keresztelő Szent János és a Szűzanya alakját.

A próféták azok, akik hirdették Isten üzenetét az embereknek, tőlük tudták meg, hogy a Megváltó Betlehemben fog születni, Dávid családjából fog származni, és amikor eljön, örömmel mondhatják: “Velünk az Isten”. Jövendöltek születéséről, életéről, szenvedéséről, haláláról...

Az ő írásait olvasta a választott nép, és reménykedett, hogy eljön a Megváltó.

Keresztelő János az, akit Isten azzal bízott meg: készítse elő az Úr Jézus útját. Ő a Jordán folyó környékén beszélt az emberekhez: bűnbánatra szólította fel őket, s arra biztatta, hogy: „Akinek két ruhája van, az egyiket adja oda annak, akinek egy sincs. S akinek van mit ennie, ugyanígy tegyen” (Lk 3, 11).

Mária volt az a lány, akit az Atya kiválasztott, hogy Fiának édesanyja legyen itt a földön. Amikor Gábrriel angyaltól megtudta az örömhírt, kézséggel készült az Úr Jézus fogadására.

Az adventi időben az Úr Jézusnak a világ végén történő eljöveteleire is gondolunk. Akkor minden ember meglátja majd az Ő dicsőségét és hatalmát. Isten hatalma leszáll a földre, az emberek közt megvalósul a szeretet, a béke, az öröm.

Az adventi várakozás során sem feledkezünk meg arról, hogy az Úr Jézus már velünk van. Eljön hozzánk és tanít minket a Szentírás által. Megbocsátja bűneinket, ha megbánjuk és meggyónjuk azokat. Szívünkbe költözik, amikor

szentáldozáshoz járulunk. Kegyelemével Ő készít elő a karácsony ünnepére, és majd a világ végén történő boldog találkozásra.

Az advent liturgikus szokásai között első helyen említjük meg a **hajnali (roráté) miséket**. Az adventi koszorú is az Úr eljövételére emlékeztet. A zöld ágak reményünket, a lila szalagok bűnbánatunkat fejezik ki. A sorban meggyújtott négy gyertya növekvő fénye arra figyelmeztet, hogy Krisztusnak, a Világ Világosságának eljövele közeledik.

A szállást kereső szent család befogadása inkább a felnőttek szép adventi szokása: a szent családot ábrázoló képet, vagy Mária-szobrot visznek estéről estére más és más családhoz. Imádságuk és énekük jelzi, hogy náluk nem hiába kopogtatna József.

● KISLEXIKON

• **Advent** – (latinul *adventus, jövet*; a liturgiában *Úrjövét*) – Az egyházi év első időszaka, várakozás, melyben az Úr Jézus eljövele áll szemünk előtt. Advent a november 30-ára eső vagy hozzá legközelebbi vasárnap vecsernyéjével kezdődik, és karácsony első vecsernyéjével végződik. Ennek az időnek a vasárnapjait advent első, második, harmadik (Gaudete = az öröm vasárnapja) és negyedik vasárnapjának nevezzük. Adventi időben az oltárról hiányzik minden dísz, az orgona sem szól; liturgikus szín a lila, a bűnbánat színe (kivételek a harmadik vasárnap, amikor a pap rózsaszínbe öltözik).

• **próféták jövendölése** – Az ószövetségben a próféták isteni kinyilatkoztatásban részesültek, ők közvetítették Isten üzenetét. Ezek a kinyilatkoztatások figyelmeztetéseket, rejtett igazságokat tartalmaztak, és utaltak a jövőre. A próféták jövendölései egyre több bizonyosságot adtak, és egyre jobban megvilágították az eljövendő Üdvözítő alakját. **Izajás próféta** így jövendölt a Messiásról:

Ezért az Úr maga ad nektek jelet: Íme, a szűz fogan, fiút szül, és Immánuelnek nevezi el (Iz 7, 14).

A nép, amely sötétben jár, nagy fényességet lát. Akik a halál országának árnyékában laknak, azoknak világosság támad (Iz 9, 1).

Mert gyermek születik, fiú adatik nekünk, s az ő vállára kerül az uralom. Így fogják hívni: Csodálatos Tanácsadó, Erős Isten, Örök Atya, Béke Fejedelme (Iz 9, 5).

• **Mikeás próféta** – A Megváltó születésének helyét jövendölte meg: „De te, (Betlehem) Efrata, bár a legkisebb vagy Júda nemzetségei között, mégis belőled születik majd nekem, aki uralkodni fog Izrael felett” (Mik 5, 1).

• **roráté (hajnali mise)** – Adventi időben Szűz Mária tiszteletére bemutatott szentmise kezdőszava latinul. (*Rorate coeli desuper = harmatozzatok eget felülről*); hajnali mise, mert kora reggel szokás bemutatni.

? KÉRDÉSEK, FELADATOK

1. Készítetek adventi koszorút!
2. Írd le, mit jövendöltek a próféták a Messiás eljöveteléről!
3. Figyeld meg, melyik próféta írásából olvasunk vasárnap a templomban! Mire tanít Isten az elhangzott szöveg által?
4. Advent a megújulás időszaka is. Jobban odafigyelünk felebarátunk igényeire, jócselekedeteket végzünk, újrakezdjük az abbahagyott imát. Készíts adventi kalendáriumot a következő táblázat alapján:

Szám	Dátum	Nap	Jócsselekedet, ima, lemondás
1			
2			
3			
4			
...			

CSOPORTMUNKA

A megadott szentírási rész alapján beszéljétek meg, milyen nemzetből származik Jézus! Szerintetek, miért? Milyen lesz a világ, amikor Jézus fog uralkodni?

SZENTÍRÁSI SZÖVEG:

De te, (Betlehem) Efrata, bár a legkisebb vagy Júda nemzetségei között, mégis belőled születik majd nekem, aki uralkodni fog Izrael felett. Származása az ősidőkre, a régmúlt időkre nyúlik vissza. Ezért elhagyja őket az Úr, míg nem szül, akinek szülnie kell, és testvérehez, Izrael fiaihoz vissza nem tér a maradék. Föllép és legelteti nyáját az Úr erejében, az Úrnak, az ő Istenének fenséges nevében. Letelepedhetnek, mert hatalmát kiterjeszti egészen a föld határáig. Ő maga a béke lesz (Mik 5, 1–4).

 ÉNEK – DU. 3.b és 6: **Hozzád emelem és Ó jöjj, ó jöjj**

KARÁCSONY

Megváltónk – Jézus Krisztus – születését az Egyház december 25-én ünnepli.

Aurelianus római császár a 3. században a *legvőzhetetlen Nap* (Sol invictus), a Napisten ünnepét december 25-re tűzte ki. Ez, a 4. században már népszerű pogány ünnep felkínálta a lehetőséget a keresztények számára, hogy Jézus Krisztusnak, az *igazság Napjának* („Nektek pedig, akik féltitek a nevemet, felragyog az igazság napja, sugarai üdvösséget fognak árasztani” – Mal 3, 20.), a *világ Világosságának* („Én vagyok a világ világossága. Aki követ, nem jár többé sötétségben, hanem övé lesz az élet világossága” – Jn 8, 12.) születését megünnepeljék.

Karácsony ünnepe hirdeti, hogy Isten egyszülött Fia emberré lett, és Szűz Máriától a világra született. A keresztények már az apostolok idejében gyakran olvasták a próféták jóvendőléseit, a választott nép megváltási reményét. Karácsonykor beteljesedett az isteni ígéret, a Megváltó közénk jött: *Emmánuel! Velünk az Isten!* Szent Pál egyházközösségeiben ez így hangzott: *De amikor elérkezett az idők teljessége, az Isten elküldte Fiát, aki aszszonytól született* (Gal 4, 4). Szent János evangéliumában pedig ezt olvashatjuk: *az Ige testté lett, és közöttünk élt* (vö. Jn 1, 14).

Máté és Lukács evangéliuma is nagyon szép és színes elbeszéléseket tartalmaz Jézus születésére vonatkozólag: angyal hirdeti Krisztus születését, akit Mária Betlehemben hoz a világra, a kisdedet pedig pásztorok illetve **csillag** által vezetett *napkeleti bölcsek* látogatják, akik ajándékot (aranyat, tömjént, mirhát) visznek neki...

Karácsony misztériumát **három szentmisével** ünnepeljük: *éjfélkor* Jézus születését, *hajnalban* a pásztorok látogatását (pásztorok miséje), karácsony *ünnepi miséjén* pedig azt, hogy a láthatatlan Isten kisgyermekként közénk jött. Ilyenkor arra is gondolunk, hogy Krisztus bennünk is meg akar születni, és szeretettel készítjük szívünket a befogadására.

Karácsonyi szokásaink: a kis Jézus szobrának ünnepélyes jászolba helyezése, templomainkban a betlehemi szoborcsoport felállítása, **karácsonyfa**-díszítés, pásztorjáték, kántálás, ajándékozás

Albrecht Dürer: Királyok látogatása

A karácsonyi ünnepekörhöz tartoznak a gyermek Jézus életéhez kapcsolódó események is. Karácsony után, *Szent Család* vasárnapján emlékezünk meg arról, hogy Jézus Krisztus családban született. A Jézus, Mária és József közötti harmónia és szeretet követendő példaként hívja a keresztény családokat. Az *év végi hálaadás* a polgári év utolsó napja: december 31. A keresztények ekkor templomba mennek, hogy megköszönjék Istennek az elmúlt évet.

Január elsején *Szűz Máriát mint Isten Anyját* ünnepeljük. Ezen a napon emlékezünk meg Jézus Krisztus névadásáról is, amely a zsidó szokás szerint nyolc nappal a születés után történt.

A polgári újév első napja a katolikusok számára egyben a Béke Világnapja is.

Vízkeresztkor (január 6.) Urunk megjelenésének ünnepét tartjuk (*epiphania*), és a napkeleti bölcsek látogatására emlékezünk. A vízkereszthez tartozó szokás a házszen telés. A hajlék megáldását végző pap az esedékes évszám számai közé a GMB betűket írja, melyek a napkeleti bölcsek nevének a rövidítése. A bölcsek neve csak a hagyományban maradt ránk, hiszen a Szentírásból sem számuk, sem nevük pontosan nem igazolható. Az eredeti házi áldás így hangzik: *Christus Mansionem Benedicat!* = *Krisztus áldja meg e hajlékot!* Ezt pl. 2006-ban így jelölik: **20+C+M+B+06**.

Az ezt követő vasárnapon pedig *Urunk megkeresztelkedésének ünnepét* üljük.

Raffaello: A Szentcsalád

Leonardo da Vinci:
Krisztus megkeresztelkedése

☉ KISLEXIKON

- **csillag** – A csillag a bölcsesség, az élet értelme keresésének jelévé vált. A napkeleti bölcsek életében is ezt jelzi: látták fölkelni a zsidók újszülött királyának csillagát, és követték azt.

- **három szentmise** – A három mise eredete a *jeruzsálemi közösség* ünnepléséhez nyúlik vissza. Jeruzsálemből Betlehembe mentek éjszaka és ott ünnepelték Jézus születését, majd visszatértek Jeruzsálembé, ahol az Anasztaszisz templomban volt a második mise, a harmadik pedig a Kálvária-hegyen épült templomban.

• **karácsonyfa** – Jessze törzsének hajtása. Örökzöld voltával a tavaszt, Jézusba vetett reményünket jelzi, a gyertyák a fény-motívumot juttatják eszünkbe, amelynek jelentése Krisztus, az Igazság napja, a világ Világossága.

• **epiphania (epifánia)** – Görög eredetű szó, a császár megjelenését, érkezését, megmutatkozását jelentette.

? KÉRDÉSEK, FELADATOK

1. Írj fogalmazást **Jézust látogató pásztor voltam** címmel!
2. Isten úgy mutatta meg irántunk való szeretetét, hogy elküldte közénk Jézust. Te, hogyan mutatod meg Isten, illetve szüleid, testvéreid, barátaid, osztálytársaid, felebarátod iránti szereteted?
3. Írd le, milyen karácsonyi szokásokat ismersz!
4. Készítetek együtt "betlehemet"!
5. Karácsonykor maga a Szeretet jött közénk, ajándékkal lepjük meg azokat, akik kedvesek nekünk! Ne feledd, vannak társaid akiknek nem szerezz senki örömet! Róluk se feledkezz meg, amikor ajándékokat készítesz szeretteidnek.
6. Nevez meg három dolgot, amit év végén megköszönsz Istennek!

CSOPORTMUNKA

Játsszátok el Jézus születésének eseményeit a szentírási szöveg segítségével!

SZENTÍRÁSI SZÖVEG:

Azokban a napokban történt, hogy Augustus császár rendeletet adott ki, hogy az egész földkerekséget írják össze. (...) Mindenki elment a maga városába, hogy összeírják. József is fölment Galilea Názaret nevű városából Júdeába, Dávid városába, Betlehembe, mert Dávid házából és nemzetségéből származott, hogy összeírják jegyesével, Máriával együtt, aki áldott állapotban volt. Ott-tartózkodásuk alatt elérkezett a szülés ideje. Mária megszülette elsőszülött fiát, bepólyálta és jászolba fektette, mert nem jutott nekik hely a szálláson.

Pásztorok tanyáztak a vidéken kint a szabad ég alatt, és éjnek idején őrizték nyájukat. Egyszerre csak ott állt előttük az Úr angyala, és beragyogta őket az Úr dicsősége. Nagyon megijedtek. De az angyal így szólt hozzájuk: Ne féljetek! Íme, nagy örömet adok tudtul nektek és az lesz majd az egész népnek. Ma megszületett a Megváltó nektek, Krisztus, az Úr, Dávid városában. Ez lesz a jel: Találtak egy jászolba fektetett, bepólyált gyermeket.

Hirtelen mennyei seregek sokasága vette körül az angyalt, és dicsőítette az Istent ezekkel a szavakkal: Dicsőség a magasságban Istennek és békeség a földön a jóakarát embeereknek! Mihelyt az angyalok visszatértek a mennybe, a pásztorok így szóltak egymáshoz: Menjünk el Betlehembe, hadd lássuk a valóra vált beszédet, amit az Úr tudtunkra adott! Gyorsan útra keltek, és megtalálták Máriát, Józsefet és a jászolban fekvő gyermeket. Miután látták (...) hazatértek, dicsőítették és magasztalták Istent mindenért... (Lk 2, 1–20).

ÉNEK – DU. 30. Vigasságos, hangos

A HÚSVÉTI ÜNNEPKÖR

NAGYBÖJTI

Jézusnak a Jordán-folyóban való megkeresztelkedésétől máig hangzik a megterést sürgető buzdítás: *Tartsatok bűnbánatot, mert közel van a mennyek országa!* (Mt 3, 2); *Teremjétek a bűnbánat méltó gyümölcsét!* (Mt 3, 8) Tehát, életünk irányát a rossz irányából a jó irányába, sőt a lehető legjobb irányba kell fordítanunk. Bánjuk meg hibáinkat és törekedjünk arra, hogy egyre jobbak legyünk. A bűnbánat olyan parancs, amely mindig érvényben van. Teljesítjük minden szentmisén és a szentgyónásainkban. Az egyházi év nagyböjti időszaka azonban kiemelten parancsolja, hogy tartsunk bűnbánatot, kezdjük újra az abbahagyott imát, figyeljünk jobban embertársaink szükségleteire.

Az emberek böjtöt tartottak, ha ki akarták engesztelni Istent, ha kérni akarták kegyelmét, és ha a vele történő találkozásra készültek. Nyilvános működése előtt Jézus is **negyven napos** böjtöt tartott. Húsvétra, a kereszténység legnagyobb ünnepére az Egyház negyven napos böjttel készül. Amikor véget ér a farsang, elmúlik „*húshagyó kedd*”, beköszönt **Hamvaszószerdá** – a nagyböjt első napja.

Ezen a napon az Egyház **hamut** szentel, mellyel a pap meghamvasza a híveket, miközben ezt mondja:

Emlékezz ember, porból lettél, és porrá leszel! – vagy: *Tartsatok bűnbánatot, és higgyetek az evangéliumban!*

Ezzel fejezzük ki, hogy az örökkévalókat többre tartjuk a mulandó dolgoknál. Istenhez kell térnünk, hisz egyedül Ő adhat soha el nem múló javakat.

Szent és kegyelmi időszak ez számunkra, lehetőség arra, hogy új életet kezdjünk. Üdvözítőnk szenvedésére gondolunk, aki kereszthalála és feltámadása által megszerezte nekünk a megváltást. Mi is Őt követhetjük cselekedeteinkkel, áldozatainkkal, lemondásainkkal, hogy így, általa majd a feltámadás dicsőségébe juthassunk. Ezt tudatosítjuk magunkban a nagyböjt pénteklein végzett *keresztúti ájtatossággal* is.

A nagyböjti időnek sajátos jelleget ad a **keresztségre való készület**. Az ünnepélyes keresztség ideje az Egyházban húsvét vigíliáján van. A böjti időben az

„Emlékezzél, ember, porból lettél...”

egész keresztény közösség imádkozik a hittanulókért (*katekumenekért*), hogy a hitben megerősödjenek és a keresztség által Krisztusban új életet nyerjenek.

A böjt kezdetén a liturgiában a helyes **böjtölésről**, imádságról, alamizsnáról szóló tanítást olvassuk fel. Ezeknek a gyakorlása segít abban, hogy meg tudjunk szabadulni bűneinktől.

Szükséges az, hogy a magad módján te is böjtölj. Bár a te korodban nem kötelez semmiféle böjt, elhatározhatod, hogy Hamvazószerdán és Nagypénteken lemondasz az édességről, a nagyböjt idején igyekszel rendszeresen imádkozni, a vásárnapi szentmisén figyelmesebben résztvenni, több jócselekedetet végezni, a tanulmányi eredményeiden javítani, a szüleidnek többet segíteni, nagyobb tisztelettel lenni a felnőttek, nevelőid iránt.

A böjti idő utolsó hete a nagyhét, amely a **Virágvasárnap**pal kezdődik. Ezen a napon barkát, virágos ágakat szentelünk, és ünnepélyes körmenettel emlékezünk meg Jézus dicsőséges **jeruzsálemi bevonulásáról**. Annak idején Jeruzsálem lakói pálmaágakat lengettek és így kiáltottak: *Hozsanna Dávid Fiának, áldott, aki az Úr nevében jő!* A virágvasárnapnak kettős jelentősége van: egyrészt a győzelem és a megdicsőülés napja, melynek jelképe a pálmaág, másrészt ez a nap előre vetíti Jézus értünk vállalt szenvedésének és halálának fájalmát is. A szentmisében énekelt vagy felolvasott szenvedéstörténet (passió) Jézus Krisztus megváltó szenvedésének és feltámadásának megünneplésére készít elő bennünket.

*Jézus bevonulása Jeruzsálembe
(illusztráció Aragóniai Márton
breviáriumból)*

? FELADATOK

- 1. Vegyetek részt a kereszti ájtatosságokon!*
- 2. Írd le, a megadott szentírási rész segítségével, hogyan kell böjtölni!*
- 3. Írd le, mit jelent a böjt, illetve a szigorú böjt!*
- 4. A nagyböjt idején igyekezz mindennap imádkozni, a vásárnapi szentmisén résztvenni, több jócselekedetet végezni, a tanulmányi eredményeiden javítani, szüleidnek jobban engedelmeskedni... Ellenőrizd, hogy valóban így cselekszel a nagyböjti negyven napos kalendárium segítségével! (Ne feledd, nagyböjt vasárnappjai nem kerülnek be a kalendáriumba!)*

Szám	Dátum	Nap	Jócselekedet, ima, lemondás
1			
2			
...			
...			
39			
40			

☉ KISLEXIKON

• **negyven nap** – A negyven napos böjt Krisztus életének, szenvedésének hű átélése iránti vágyból származik. Pl. mielőtt tanítani kezdett, keresztsége után negyven napig böjtölt. Az Ószövetségben szent szám a negyven. Mózes a törvény kihirdetése előtt negyven napig böjtölt a Hóreb-hegyen. A zsidó nép negyven évig vándorolt a pusztában. Illés próféta negyven napos út után jut el a Hóreb-hegyre, hogy az Úrral találkozassék. Jónás negyven napos böjtöt hirdetett Ninivének.

• a **hamu** – Az elmúlás természetes jelképe; az előző év virágvasárnapján megszentelt barkák hamujával hinti meg a pap a hívek fejét. Az Ószövetségben főleg Jónás könyve, a bűnökért önként vállalt megalázkodást hirdette a hamuval való meghintés által.

• **keresztségre való készüllet** – A húsvét *vigiliája* a keresztségnek volt az ünnepe. A hittanulók (*catekumenek*) három évig készültek a keresztségre. Az utolsó év negyedik vasárnapját követő szerdán adták át a hitvallást, s Nagyszombat reggelén pedig kikérdezték a hittanulóktól.

• **böjt** – A bűnbánattal összekapcsolódik az imádság, böjt és alamizsnálkodás, vagyis a felebaráti szeretet testi jócselekedeteinek gyakorlása. Az őskeresztények ebben az időben egyáltalán nem ettek húst, minden zajos mulatságtól tartózkodtak. Az idők során a böjti fegyelem nagyon sokat enyhült. Nagyböjt péntekjein azonban ma is hústilalom van, és a keresztény ember lemond a nagyböjtben tartott mulatságokról. Az önként vállalt böjt, imádság és jócselekedetek mellett az Egyház kötelezően előírja a hústól való megtartóztatást Hamvázószerdán, Nagypénteken és a nagyböjt péntekjein, mindazoknak, akik a 14. életévüket betöltötték. Emellett szigorú böjtöt (háromszori étkezés – egyszeri jóllakás Hamvázószerdán és Nagypénteken) ír elő a 18-65 év közötti keresztényeknek. Kivételnek számítanak, akik gyógyszert szednek, illetve akik utaznak.

CSOPORTMUNKA

Beszélgjétek meg, mire biztat Jézus a megadott szentírási részben!
Hogyan tudjátok mindezt alkalmazni saját életetekre?

SZENTÍRÁSI SZÖVEG:

Én pedig azt mondom nektek, szeressétek ellenségeiteket, és imádkozzatok üldözőitekért! Így lesztek fiaii mennyei Atyátoknak, aki fölkelte napját jókra is, gonoszokra is, esőt ad igazaknak is, bűnösöknek is.

Ha csupán azokat szeretitek, akik szeretnek benneteket, mi lesz a jutalmatok? Nem így tesznek a vámosok is?

S ha nem köszöntitek, csak barátaitokat, mi különöset tesztek? Nem így tesznek a pogányok is?

Legyetek hát tökéletesek, amint mennyei Atyátok tökéletes!

Ügyeljétek, hogy a jót ne az emberek szeme láttára tegyétek, azért, hogy lássanak benneteket. Így semmi jutalom nem vár rátok mennyei Atyátoknál.

Amikor tehát alamizsnát adsz, ne kürtöltess magad előtt, mint a képmutatók teszik a zsinagógában és az utcán, hogy dicsérvék őket az emberek! Bizony mondom nektek, megkapták jutalmukat.

Te úgy adj alamizsnát, hogy ne tudja a bal kezed, mit tesz a jobb. Így alamizsnád titokban marad, és Atyád, aki a rejtekben is lát, megjutalmaz.

Amikor imádkoztok, ne tegyetek úgy, mint a képmutatók, akik az emberek szeme láttára szeretnek imádkozni a zsinagógában meg az utcasarkon, hogy mutogassák magukat! Bizony mondom nektek: megkapták jutalmukat.

Te, amikor imádkozol, menj be a szobába, zárd be az ajtót, s imádkozzál titokban mennyei Atyádhoz! S mennyei Atyád, aki a rejtekben is lát, megjutalmaz.

Ha megbocsátjátok az embereknek, amit vétettek ellenetek, mennyei Atyátok is megbocsát nektek. De ha nem bocsátok meg az embereknek, Atyátok sem bocsátja meg bűneiteket.

Amikor bűjtöltök, ne öltsetek olyan ábrázatot, mint a képmutatók, akik komorra változtatják arcukat, hogy lássák bűjtölésük! Bizony mondom nektek: megkapták jutalmukat.

Te, amikor bűjtölsz, kend meg fejedet és mosd meg arcodat, hogy ne lássák rajtad az emberek, hogy bűjtölsz, hanem csak Atyád, aki a rejtekben is ott van! Akkor Atyád, aki a rejtekben is lát, megjutalmaz (vö. Mt 5, 45–6, 18).

ÉNEK – DU. 67. Térj meg keresztény

HÚSVÉT

A húsvéti *Szent Háromnapon* (Nagycsütörtökön, az utolsó vacsora emlékmiséjével kezdődik, és Húsvétvasárnap este ér véget) ünnepli Egyházunk a legteljesebben a megváltást. Ezeknek a napoknak a szertartásaiban Jézus szenvedésére és halálára emlékezünk. Gyászba öltözik a templomunk is. Eltakarják ékességeit, virágok sem díszítik.

Szertartásunk gyászat azonban enyhíti a hit: *Tudjuk, hogy Krisztus feltámadt a halálból, többé nem hal meg, a halál nem lesz többé úrrá rajta* (Róm 6, 9). Amikor pedig a halálát hirdetjük, ugyanazon hittel valljuk a feltámadását is.

A szertartásokban megjelenítjük Jézus szenvedését, de kifejezzük a gyászban megjelenő reménykedést is.

Nagycsütörtök este az utolsó vacsorára emlékezünk. Ekkor az Úr Jézus ünnepélyesen felajánlotta értünk életét, és megalapította az **Oltáriszentséget** (Eukarisztiát). Természetes dolog, hogy az utolsó vacsora emlékmiséjén, aki csak tud, áldozáshoz járul.

Olajszentelés szertartása

Az Oltáriszentség alapításához szorosan kapcsolódik a krisztusi **papság (egyházi rend)** alapítása is. Erről Nagycsütörtök délelőtt, a püspöki székesegyházban az olajszentelési misén emlékezünk meg. A püspök együtt misézik az egész egyházmegyét képviselő papokkal, akik megújítják a papszenteléskor tett ígéreteiket. Ezután következik a szent olajok (a **krizma**, a betegek és a keresztelendők olajának) a megáldása.

A püspöki székesegyházban és egyes templomokban nagycsütörtökön a **lábmosás szertartását** is elvégzik. Ez az Úr példáját tárja elénk, ezzel figyelmeztet, hogy mi is szolgáljuk embertársainkat. Az esti szentmise után végzett **oltárfosztás** már Krisztus elfogatására emlékeztet, valamint arra is, hogy tanítványai mind elhagyták Őt. Ilyenkor az Oltáriszentséget egy külön kialakított helyen őrizzük. Minden ünnepélyesség nélkül szentségimádást tartunk, hiszen az Úr Jézus ezen az estén kérte tanítványait, hogy virrasszanak és imádkozzanak vele együtt.

Nagycsütörtöktől Nagyszombatig elhallgatnak a harangok, csupán a kelepelőt használjuk, hiszen az orgona, a harangok, a csengő hangja az öröm kifejezésének jele. A középkorban a harangok hallgatását az apostolok futásával magyarázták. Ők, akik az Evangélium megbízott hirdetői, elnémulnak.

Kereszthódolat

Nagypénteken nincs szentmise. Ezen a napon emlékezünk arra, hogy Isten Báránya elvette a világ bűneit. Az Egyház Jézus Krisztus kereszttáldozatát állítja hívei elé. Az **igeliturgiában** Izajás próféta jövendölését olvassuk az Úr szenvedő szolgájáról, majd meghallgatjuk a passiót Szent János evangéliumából. A **hívek könyörgését** ezen a napon a szokottnál ünnepélyesebben végezzük, benne az egész Egyház, a világ és minden ember szükségletét tárjuk Mennyei Atyánk elé, és kérjük, hogy mindenki fogadja be a megváltás kegyelmét. A nagypénteki liturgiában a hívek elimádkozzák a Miatyánkot, majd **szentáldozáshoz** járulnak.

A szertartás kiemelkedő része a **kereszthódolat**.

Nagyszombatnak nincs külön liturgiája. Üdvözítőnk, Jézus Krisztus a sírjában pihen. A hívek felkeresik a szentsírt, és ott imádkoznak, szentségimádáson vesznek részt.

Húsvét vigíliájának szertartása (virrasztó szertartás) a sötétség beálltával kezdődik egy szép fényünnepessel: a **tűzszenteléssel**.

A tűzszentelést követően a hívek a megszentelt **húsvéti gyertyáról** meggyújtják gyertyáikat, majd ünnepélyesen bevonulnak a templomba, miközben a pap háromszor énekel:

Krisztus világossága! A templomban egyre nagyobb lesz a fény: Krisztus feltámadása bevilágítja ezt az éjszakai, világossága kiárad az egész világra. Erről szól a húsvéti örömeink is.

Az **igeliturgiában** Istenünk nagy tetteiről olvasunk, melyekkel a választott népét segítette, és az **új szövetséget** előkészítette. Különösen fontos a Vörös tengeren való átkelésről szóló olvasmány, amely a keresztségre utal. A **Dicsőség a magasságban Istennek (Gloria)** ünnepélyes éneklésekor megszólalnak a harangok, az orgona és a csengők. **Alleluja**-énekléssel szintén Istent dicsőítjük.

A **keresztség** szertartása a **prédikáció (homília)** után kezdődik. Régebben az Egyház mindig húsvét vigíliáján keresztelt, hiszen a Feltámadott új élete kezdődik meg a megkereszteltben. Ahol nincs keresztelezés, a jelenlevők ott is megújítják keresztségi fogadalmukat.

A **hívek könyörgése** után a szokásos módon folytatódik az áldozati liturgia. Áldozáskor a feltámadt Üdvözítővel találkozunk.

Tűzszentelés

Feltámadási körmenet (Szeged)

Régi magyar szokás szerint a szentmise után *feltámadási körmenetet* tartunk. Az Oltáriszentségben ve-
lünk levő föltámadt Krisztussal, a hús-
vétí gyertyával és a Föltámadt szob-
rával kimegyünk a világba, hogy min-
denkihez eljuttassuk a húsvét örömét:

*Föltámadt Krisztus e napon,
Alleluja!*

Hála legyen az Istennek!

Az ünnepi öröm **Húsvétvasárnap** teljesedik ki. Ezen a napon, a szentmisében ujjongó örömmel ajánljuk fel Krisztusnak, a mi húsvéti Bárányunknak áldozatát. Megerősödik bennünk a remény, hogy Krisztussal mi is részesülhetünk a feltá-
madás dicsőségében.

A húsvéti népszokásokkal kapcsolatban érdemes fölfigyelni ezek keresztény és liturgikus alapjára: locsolás (a keresztség, a keresztelés emlékezete), piros tojás (az élet és a feltámadás szimbóluma), az ételszentelés.

? KÉRDÉSEK, FELADATOK

1. Rajzold le a húsvéti gyertyát és írd le, mit jelképeznek a rajta levő jelek!
2. Jézus megváltó életének eseményei mindig nagy tömeg előtt történtek. Elítélé-
sekor is nagy szerepet játszott a tömeg, amely két részre oszlott: Jézus-pártiakra,
valamint Jézus-ellenesekre. A húsvéti szertartásokon való részvételed vagy elma-
radásod jelzi, hogy te hová tartozol. Vegyél részt a húsvéti liturgia szertartásain!
3. Vonj párhuzamot az évközi idő és nagypéntek egyetemes könyörgései között!
4. Krisztus életét adta az emberiségért! Te hogyan hálálsz meg jóságát?

⊙ KISLEXIKON

- **Oltáriszentség (Eukarisztia)** – Krisztus testének és vérének szentsége.
- **papság (egyházi rend)** – Szentség, amely az erre kiválasztottakat eltörölhe-
tetlen jeggyel jelöli meg, és különleges módon részesíti Krisztus papságában.
- **krizma** – Az Ószövetségben királyok fölkenéséhez használták a békét, üd-
vösséget jelképező értékes olajat. Liturgiánkban a Nagycsütörtökön megszentelt,
balzsammal kevert olaj a Szentlélek adományainak bőségét jelenti. Keresztség,
bérmálás, pap- és püspökszentelés, betegek kenetének kiszolgáltatása, templom-
és oltárszentelés szertartásánál használják.

- **lábmosás szertartása** – A nagycsütörtöki evangélium elmondja, hogy Jézus megmosta a tanítványok lábát. Ez a cselekedet örök időre szóló példaadás, hogyan kell egymást alázatos szívvel szolgálni. Ennek emlékére a pap – ahol ez hagyomány – megmossa tizenkét egyházközségi tagnak a lábát. A lábmosás szemléletes módon tárja eléink azt, hogy Krisztus bűneinkkel együtt fogad el minket, lemossa bűneinket, hogy egészen egyek legyünk vele.

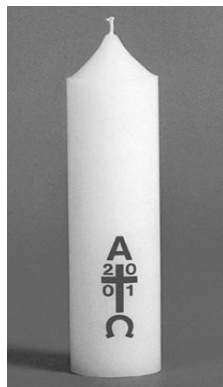

- **oltárfosztás** – Az oltárnak díszeitől történő megfosztását különbözőképpen értelmezhetjük: Krisztus az oltár, a tanítványokat a terítők, díszek jelzik; Krisztus magára marad a szenvedésben. Másik értelmezés szerint az Írás beteljesedését emeli ki: *Elosztották ruháimat és köntösömre sorsot vetettek* (Vö. Zsolt 22, 19). A köntösétől megfosztott Jézust jelképezi a csupasz oltár. Régen szokás volt, hogy az oltárt lemosták borral és vízzel. Ezzel is hangsúlyozták: Krisztus az igaz oltár, aki a kereszten vérét ontotta, és oldalából víz folyt, amikor a katona átdöfte.

- **hívek könyörgése** – A vigília szövegében 10 könyörgés található: az egyházért, a pápáért, a papságért és a hívekért, a keresztelendőkért, a keresztények egységéért, a zsidókért, azokért, akik nem hisznek Krisztusban, azokért, akik nem hisznek Istenben, a világi vezetőkért, a szenvedőkért.

- **Igeliturgia** (húsvét vigíliáján) – Összesen 9 olvasmány van (7 ószövetségi és 2 újszövetségi). Ezek közül nem kötelező mindegyiket felolvasni, de közülük sohasem hagyható el a *Kivonulás* könyvének 14. fejezete, amely a választott nép Egyiptomból történt szabadulását írja le (s egyben a húsvét ószövetségi előképe).

- **húsvéti gyertya** – A gyertya az Úr Jézust jelképezi. Öt szent sebe emlékére ezért is tűz bele a pap öt tömjéncsomót. Kereszttel ékesíti, belevési az évszámot, valamint a görög ábécé első és utolsó betűjét, az alfát és az ómegát. Ő a kezdet és a vég. A gyertya azonban szimbolizálja a megigazult embert is. Szent Ágoston írja: *A gyertya világít az éjszakában az igaz ember ennek a homályos világnak a fénye. Három összetevője van a gyertyának: viasz, bél és láng. Az igaz emberben is megvan e három. A láng világít, a bél elég, a viasz elolvad. A megigazult ember bölcsessége fényt áraszt a világba, a lángoló lelkeken keresztül, míg Isten szolgálatában fel nem emészthetik.*

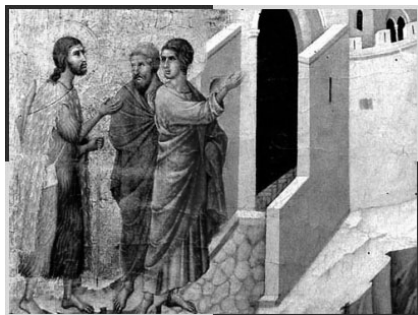
CSOPORTMUNKA

A megadott szentírási rész segítségével mondjátok el, ki volt Jézus! Miről szóltak a próféták jövendölései? (Lapozz vissza a karácsonyról szóló leckéhez!)

SZENTÍRÁSI SZÖVEG:

Ketten közülük még aznap elindultak egy Emmausz nevű helységbe, amely Jeruzsálemtől hatvan stádiumnyi* távolságra feküdt.

Az eseményekről beszélgettek. Ahogy beszélgettek, tanakodtak, egyszer csak maga Jézus közeledett, és csatlakozott hozzájuk. De szemük képtelen volt felismerni. Megszólította őket: „Miről beszélgettetek itt az úton?” Elszomorodtak, megálltak. Aztán az egyik, akit Kleofásnak hívtak, hozzá fordult: „Te vagy az egyetlen idegen Jeruzsálemben, aki nem tudod, mi történt ott ezekben a napokban.” „Micsoda?” - kérdezte. „A názáreti Jézus esete - felelték -, aki próféta volt, hatalmas tettben és szóban az Isten és az egész nép előtt. Főpapjaink és a tanács tagjai kereszthalálra ítélték, és keresztre feszítették. Azt reméltük pedig, hogy ő meg fogja váltani Izraelt. S már harmadnapja annak, hogy ezek történtek. Igaz, még néhány közülünk való asszony is megrémített minket. Hajnalban kinn jártak a sírnál, s hogy nem találták ott a testét, azzal a hírrel jöttek hozzánk, hogy angyalok jelentek meg nekik, és azt mondták, hogy él. Társaink közül néhányan

szintén kimentek a sírhoz, és úgy találtak mindent, ahogy az asszonyok jelentették, de őt magát nem látták.”

Erre így szólt: „Ő, ti balgák, milyen nehezen tudjátok elhinni, amit a próféták jövendöltek. Vajon nem ezeket kellett elszenvednie a Messiásnak, hogy bemelessen dicsőségébe?” Aztán Mózesen elkezdve az összes prófétánál megmagyarázta nekik, amit az Írásokban róla írtak.

Közben odaérték a faluhoz, ahová tartottak. Úgy tett, mintha tovább akarna menni. De marasztalták: „**Maradj velünk, mert esteledik, és a nap már lemenőben van.**” Betért hát, és velük maradt. Amikor az asztalhoz ültek, kezébe vette a kenyeret, megáldotta, megtörte s odanyújtotta nekik. Ekkor megnyílt a szemük s felismerték. De eltűnt a szemük elől (Lk 24, 13–31).

* (1 stádium = 184,8 méter)

ÉNEK – DU. 98. Krisztus feltámadása

PÜNKÖSD

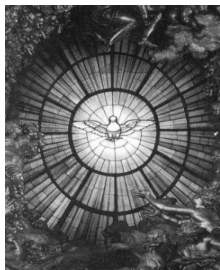
Az egyházi évben Jézus feltámadását ötven napon keresztül ünnepeljük: Húsvétvasárnaptól Pünkösdig. Ha bekapcsolódunk az Egyház liturgiájába, újra és újra találkozunk a feltámadt Jézussal, és megtapasztaljuk a Szentlélek ajándékait. A Szentlélek a megdicsőült (feltámadt) Krisztus ajándéka Egyháza számára.

A húsvéti időben különös jelentőségű **Urunk mennybemenetelének** ünnepe. Jézus befejezve földi küldetését, elbúcsúzott tanítványaitól és a Mennyei Atyától kapott hatalmával küldte apostolait, hogy tanítsanak és kereszteljenek. Mennybemenetelével nem hagyta magára az embert, hanem előttünk ment az Atyához, és helyet készít számunkra. Ugyanakkor megígérte apostolainak, hogy *más vigasztalót* küld (vö. Jn 14, 16).

A húsvét öröme *Pünkösd*del lett teljessé. Pünkösd ünnepe a húsvét utáni ötvenedik napra esik. Jézus mennybemenetele után tíz nappal az apostolok együtt voltak Jeruzsálemben, egy teremben. Velük volt a Boldogságos Szűz Mária is. Nagyon féltek, zárt ajtók mögött imádkoztak, beszélgettek. Egyszerre csak nagy zúgás támadt, mint a szélnek zúgása, és a Szentlélek

Giotto di Bondone: Pünkösd

A Szentlélek szimbóluma

tüzes nyelvek alakjában leszállott rájuk. A Szentlélek eltöltötte őket, és megvilágosította az értelmüket... Most kezdték igazán érteni Jézus tanítását... Péter a többi tizeneggyel előlépett, és beszédet intézett a néphez. Beszédének hatására háromezer ember megkeresztelkedett. Ezt a napot tekintjük az Egyház születésnapjának. Krisztus utasítása szerint az apostolok elindultak a világ négy égtája felé, hogy elvigyék az örömhírt, hirdessék Jézus tanítását, tanúságot tegyenek Jézus mellett. Megértették, hogy Krisztustól kapott küldetésük van. Ezen a napon jött el a Szentlélek, hogy megerősítse az apostolokat, és az Egyház életét lelke legyen.

A pünkösdmi mise olvasmányai a Szentlélek eljöveteléről hallunk. A *piros miseruha* a lángnyelvekre emlékeztet. Az evangélium a feltámadt Üdvözítő húsvétvasárnapi megjelenéséről szól. Kiárasztja apostolaira Szentlelkét, hatalmat ad a bűnök megbocsátására, és Isten békéjét hozza el. A feltámadt Jézust jelképező húsvéti gyertyát pünkösd után az oltár mellől a keresztelőkút mellé helyezzük.

? KÉRDÉSEK, FELADATOK

1. Nevezd meg a Szentlélek ajándékait!
2. Írj fogalmazást *A Szentlélek az én életemben!* címmel!
3. Milyen szimbólumait ismered a Szentléleknek? Rajzold le őket!
4. A Szentlélek megvilágosítja értelmünket, hogy meg tudjuk érteni Isten tanítását, és hogy meglegyen bennünk az Isten és az emberek iránti szeretet. Fogalmazz egy imát a Szentlélekhez!

◎ KISLEXIKON

• **Urunk mennybemenetele** – Magyar megnevezése: *Áldozócsütörtök*. Onnan származik, hogy ez volt a húsvéti szentáldozás kijelölt idejének utolsó napja. Az evangéliumok tanúsága alapján Krisztus, feltámadása után negyven napig volt együtt apostolaival, majd szemük láttára fölment a mennybe.

• **Pünkösd** – A görög *pentekoszté* szóból származik, jelentése ötvenedik. A kereszténység egyik legősibb ünnepe. Eredete az ókori Izraelig vezethető vissza: a zsidóság az Egyiptomból való szabadulást, vagyis a zsidó húsvétot követő 49-50. napon az aratás befejezését ünnepelte meg.

• **Szentlélek** – A Szentlélek a harmadik isteni személy, valóságos Isten az Atyával és a Fiúval együtt. Ő világosítja meg értelmünket, hogy megértsük Isten tanítását, Ő ad bátorságot, hogy hitünket megvalljuk, és aszerint éljünk. A Szentléleknek különböző szimbólumai vannak: *galamb* (a szelídség, a kiengesztelődés jelképe), *lángnyelv* illetve *tűz* (az élénkség jelképe), *szellő* illetve *szél* (ami megtisztít, élénkít, simogat).

🗨️ CSOPORTMUNKA

Beszélgétek meg, milyen csoda történt a Szentlélek eljövetelekor! Alakítsatok csoportokat, és írjatok “meggyőző” beszédet a XXI. századi keresztény és nem keresztény emberekhez!

📖 SZENTÍRÁSI SZÖVEG:

Amikor elérkezett pünkösd napja, ugyanazon a helyen mindnyájan együtt voltak. Egyszerre olyan zúgás támadt az égből, mintha csak heves szélvész közeledett volna, és egészen betöltötte a házat, ahol ültek. Majd lángnyelvek jelentek meg nekik szétoszolva, és leereszkedtek mindegyikükre. Mindannyiukat eltöltötte a Szentlélek, és különböző nyelveken kezdtek beszélni, úgy, ahogy a Lélek szólásra indította őket. Ez idő tájt vallásos férfiak tartózkodtak Jeruzsálemben, az ég alatt minden népből. Amikor ez a zúgás támadt, nagy tömeg verődött össze. Nagy volt a megdöbbenés, mert mindenki a saját nyelvén hallotta, amint beszéltek (ApCsel 2, 1–6).

🎵 ÉNEK – DU. 124. Szentlélek Isten

ÉVKÖZI IDŐ

– SZŰZ MÁRIA ÉS A SZENTEK TISZTELETE –

Évközi időnek nevezzük azt az időszakot, amely a húsvéti és a karácsonyi ünnepekörön kívül a liturgikus évben megmarad.

Az évközi időben Krisztus titkát nem valamely szempont szerint ünnepeljük, hanem a maga egész teljességében, kiváltképp a vasárnapokon.

Ez az időszak két részre: *Vízkereszt utáni* és *Pünkösöd utáni* időre tagolódik.

Az évközi idő egységes időszakot alkot, bár nem folyamatosan. Jézus megkezesztelkedésének ünnepe utáni hétfővel kezdődik és hamvazószerdáig tart, majd pünkösdhétfőtől folytatódik a Krisztus Király vasárnapjának hetével – advent első vasárnapja előtt – fejeződik be.

Az egyházi év elsősorban Jézus életét állítja elénk. Megeleveníti előttünk életének eseményeit, hogy ezáltal szívünkbe vessük tanítását. Ezt a szentek ünnepe és néhány más ünnep teszi szebbé, gazdagabbá. Például a Pünkösöd utáni első vasárnap, a *Szentháromság vasárnapja*. Ez az ünnep rövid összefoglalása az Egyházi évnek. A teljes Szentháromságot köszöntjük mint üdvözítő Istenünket: a gondviselő Atyát, a Megváltó Fiút és kettejük vigasztaló Lelkét.

Az ezt követ csütörtök (ill. vasárnap) az *Úrnapja*, az Eukarisztia ünnepe. Nagycsütörtökön, alapítása emléknapján ugyanis nem ünnepelehtük tejes fényel. Ünnepi szertartása az úrnap körmenet.

Az Egyház példaképeket állít a mennyország felé vezető úton – a *szenteket* –, akik nehéz körülmények között is, életük árán is hűségesen szerették Istent és az embereket. Isten ezért örök boldogsággal, a mennyországgal jutalmazta őket.

Először a **vértanúk** tisztelete terjedt el az Egyházban. A keresztényüldözések idején nagy erőt jelentett a híveknek az ő hősi példájuk. Vértanúságuk évfordulóján, amit „égi születésnapnak” neveznek, sírjuk felett mutattak be szentmiseáldozatot. A szentek tisztelete egyre jobban elterjedt. Azokról is megemlékeztek, akik nem haltak vértanúhalált, de életükben hősiess szeretettel szolgálták Istent és embertársaikat. A szenteket általában haláluk napján ünnepeleljük.

Paolo Uccello:
Szent István vértanúsága

*Szűz Mária kegyzsobra
– Csíksomlyó –*

A szentek között a Boldogságos Szűz Máriát tiszteljük a leginkább. A kereszténység első századaiban már találkozunk a Mária-tisztelet irodalmi emlékeivel.

Már az V. században megjelennek a Mária-ünnepek. A legtöbb **Mária-ünnep** viszont a középkorban keletkezett, melyek közül megemlítjük a következőket:

- **Boldogságos Szűz Mária szeplőtelen fogantatása** (december 8.); Szűz Mária Jézusra való tekintettel kapta a legtöbb kegyelmet Istentől. Fogantatásától kezdve mentes volt az áteredő büntől és annak következményeitől.

- **Gyümölcsoltó Boldogasszony** (március 25.); angyali üdvözlét, Urunk születésének hírül adása.

- **Szűz Mária Isten Anyja** (január 1.); a Boldogságos Szűz Máriát Istenszülő néven is tiszteljük.

- **Nagyboldogasszony** (augusztus 15.), Mária elszenderedésének és mennybevitelének emléknapja.

- **Magyarok Nagyasszonya** (október 8.): Szent István

király, halála előtt az országot a Boldogságos Szűz Mária oltalmába ajánlotta.

A szentek közül különös tisztelet illeti meg **Szent Józsefet** (március 19.), **Péter és Pál** főapostolokat (június 29.) és a többi apostolokat is.

Mindenszentek napján (november 1.) ünnepeljük azokat, akiket nem avattak szentté, de mégis elmondhatjuk róluk, hogy életszentségük által kiérdemelték az örök boldogságot.

Halottak Napján (november 2.), meghalt hozzátartozóink sírját látogatjuk meg.

Amikor a szenteket tiszteljük, bennük Isten kegyelmét magasztaljuk. Amikor hozzájuk imádkozunk, közbenjárásukat kérjük, kéréseinket vigyék Isten elé. Védőszentünk is különösen pártfogol minket. Az ő nevét viseljük, és igyekszünk példáját követni. Magyarország védőszentje **Szent István király** (augusztus 20-án ünnepeljük).

Szent József

! KÉRDÉSEK, FELADATOK

1. Tanuld meg az Úrangyala imádságot! Imádkozzatok együtt!
2. Előző ismereteid és a Mária-ünnepek magyarázata alapján, jellemezd Máriát, a keresztények édesanyját!
3. Milyen Szűzanya-ábrázolásokat láttál templomainkban?
4. Olvasd el védőszentek életrajzát és figyelj arra, miben követheted példáját! Mutasd be védőszentek életrajzát osztálytársaidnak is!

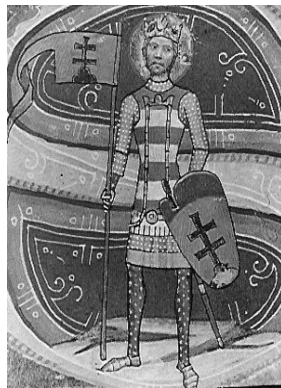
◎ KISLEXIKON

• **vértanú** – Szent Péter és Pál (június 29.), Szent Lőrinc (augusztus 10.), Szent István diakónus (december 26.), Aprószentek (december 28.).

• **Mária ünnep** – Gyertyaszentelő Boldogasszony – Urunk bemutatása (február 2.); Sarlós Boldogasszony (július 2.); Kisboldogasszony ünnepe (szeptember 8.); Mária névnapja (szeptember 12.); Fájdalmas Szűzanya (szeptember 15.); Rózsafüzér királynője (október 7.)

• **Szent István király** – Államalapító Szent István királyunk folytatta az apja – Géza fejedelem – által megkezdett munkát. Letelepítette a magyar törzseket, és átvette a keresztény kultúrát. Ezt tekintette elsődleges feladatának.

Mindez létkérdés volt őseink számára. A kalandozó életmódhoz szokott elődeink körében nem volt könnyű a keresztény hit elterjesztése. A pogány vezérek támadásának leveréséhez István Szent Márton segítségét kérte. Győzelme után Pannonhalmára és Pécsváradra bencés szerzeteseket telepített.

István fejedelem a pogányok legyőzésével kiérdemelte a királyi koronát, melyet II. Szilveszter pápa küldött; 1000 karácsonyán koronázta meg az esztergomi érsek. Az új király a korona mellé megkapta még a többi uralkodói jelvényt: a kardot, a jogart és a gyűrűt is. Megkoronázása után folytatta egyházszerző tevékenységét. Gyermekeit, Imre herceget Gellért, vellei származású bencés püspök gondjaira bízta. Az ifjú trónörökös 1031-ben vadászat közben halálos sebet kapott. A megfáradt, idős király – méltó trónörökös hiányában – 1038. augusztus 15-én, halálos ágyán az országot és a koronát Szűz Mária oltalmába ajánlotta.

CSOPORTMUNKA

A szentírási részben Szent István, az első vértanú életét áldozta, hogy tanúságot tegyen hitéről. Beszéljétek meg, ti, hogyan tesztek tanúságot hitetekről a mindennapokban!

SZENTÍRÁSI SZÖVEG:

Ez idő tájt, hogy a tanítványok száma egyre nőtt, zúgolódás támadt a görögök közt a zsidók ellen, hogy a mindennapi alamizsnaosztáskor az ő özvegyeiket háttérbe szorítják. Ezért a tizenkettő összehívta a tanítványokat: „Nem volna rendjén, hogy elhanyagoljuk az Isten szavát, s az asztal szolgálatát lássuk el. Testvérek, ezért szemeljétek ki magatok közül hét jó hirben álló, Lélekkel eltelt bölcs férfit. Ezeket megbízzuk a munka irányításával, mi meg majd az imádságnak és az Ige szolgálatának szenteljük magunkat.”

Tetszett a javaslat az egész közösségnek, és kiválasztották Istvánt, ezt a hittel és Szentlélekkel eltelt férfit (...). István kegyelemmel és erővel eltelve nagy csodákat és jeleket művelt a nép körében. Erre a libertinusok, cireneiek, alexandriaiak, kilikiaiak és ázsiaiak zsinagógájából némelyek ellene támadtak, és vitatkozni kezdtek Istvánnal, de bölcsességével és a Lélekkel szemben, amellyel beszélt, nem tudtak ellenállni. Erre embereket fogadtak fel, hogy állítsák: „Hallottuk, amint káromló szavakkal illette Mózeszt és az Istent.” Felizgatták a népet, a papokat és az írástudókat, úgyhogy rárontottak, megragadták és a főtanács elé hurcolták. Ott (...) így beszélt: „Testvérek és atyák! Hallgassatok meg! (...)Ti vastagnyakúak, ti körülmetéletlen szívűek és fülűek, mindig ellenálltatok a Szentléleknek, s mint atyáitok, olyanok vagytok ti is. Melyik prófétát nem üldözték atyáitok? Mind megölték azokat, akik az Igaz eljövételéről jövendöltek. S most ti lettetek árulói és gyilkosai, ti, akik az angyalok közreműködésével átvettétek a törvényt, de nem tartottátok meg.”

Amikor ezt hallották, haragra gyulladtak, és fogukat vicsorgatták ellene. Ő azonban a Szentlélekkel eltelve fölnezzett az égre és látta az Isten dicsőségét és Jézust az Isten jobbán. (...) kivonszolták a városból és megkövezték. A tanúk egy Saul nevű ifjú lábához rakták le ruhájukat. Míg kövezték Istvánt, így imádkozott: „Uram, Jézus, vedd magadhoz lelkemet!” Majd térdre esett és hangosan felkiáltott: „Uram, ne ródd fel nekik bűnül!”

Ezekkel a szavakkal elszenderült (vö. ApCsel 6, 2–7, 60).

ÉNEK – DU. 232. Angyaloknak nagyságos asszonya

ÖSSZEFOGLALÓ GYAKORLATOK ÉS FELADATOK

1. Javítsd ki a következő szöveget!

Az advent szó eljövetelet, születést jelent. A királyok azok, akik hirdették Isten üzenetét az embereknek, tőlük tudták meg, hogy a Megváltó Jeruzsálemben fog születni, Izsák családjából fog származni. Nagyböjt ünnepe hirdeti, hogy Isten egyszülött fia emberré lett, és Szűz Máriától világra született. Jézus is nyilvános működése előtt ötven napos böjtöt tartott. Karácsonyra, a kereszténység legnagyobb ünnepére az Egyház negyven napos böjttel készül. A húsvéti Szent Négynapon (nagycsütörtökön, az utolsó vacsora emlékmiséjével kezdődik és húsvéthétfő este ér véget) ünnepli Egyházunk a legteljesebben a megváltást.

2. Helyettesítsd be a hiányzó szavakat!

(Karácsonykor, Keresztelő János, bűnbánatra, Megváltó, példaképeket, a szenteket, Jordán, Boldogságos Szűz Máriát)

.....az, akit a jó Isten az-
zal bízta meg: készítse elő az Úr Jézus útját. Ő
a .....folyó környékén beszélt az embe-
rekhez:..... szólította fel őket.

.....beteljesedett az
ígéret, a .....közénk jött!

Az Egyház.....állít
előnk a mennyország felé vezető úton:
..... A szentek között
a.....
tiszteljük a leginkább.

3. Mondjátok el együtt a rózsafüzér öröndetes olvasó titkait!

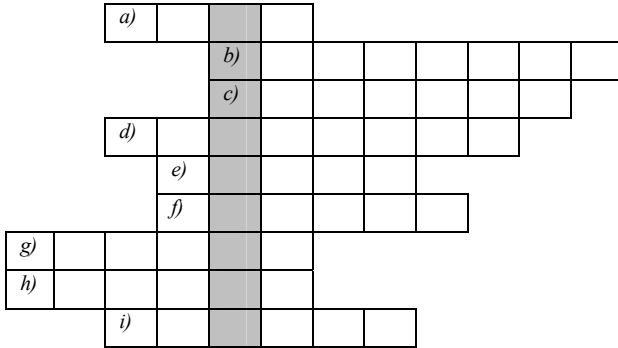
4. **Játsszatok együtt!** Hozzatok létre 5 fős csoportokat. Minden csoportból egy-egy diák rendre kiválasztja a tanár által előre elkészített papírlapon lévő fogalma-
kat. Csoporttársainak eljátssza. A többiek feladata az, hogy kitalálják, megnevez-
zék a fogalmat, és jelentését megállapítsák. (A papírlap a *Húsvéti ünnepkör* című
lecke fogalmait tartalmazza!)

5. Fogalmazz hálaadó, dicsőítő, kérő imát!

6. **Rajzold le a karácsonyi „bethehemet”.** Ne feledkezz meg a pásztorokról és
a napkeleti bölcsekről sem!

7. Olvasd el templomotok védőszentjének életrajzát és írd le, miben követheted őt?

8. A helyes megfejtés esetén megtudhatod, hogy mit ünnepelünk húsvétkor!

- Ezzel hintik meg fejünket hamvazószerdán.
- Velünk az Isten! A próféták által jövendölt Megváltó.
- Húsvét vigiliáján a pap kereszttel ékesíti, belevési az évszámot és a görög ábécé első és utolsó betűjét, az alfát és az ómegát. Húsvéti...
- Ennek a hónapnak az első napja minden szent közös ünnepe.
- Őt tiszteljük leginkább a szentek között.
- Nagycsütörtökön alapított szentség.
- Adventi hajnali mise.
- Államalapító szentünk.
- A kereszténység legnagyobb ünnepe.

9. Írjatok fogalmazást, amelyben szerepeljenek a következő kifejezések: advent, próféta, család, jövendölés, szent, karácsony, Jézus, Emmánuel, Mária, kereszthalál, feltámadás, kereszthódolat, tűz, pünkösdi, Szentlélek, bölcsek, pásztorok, lila, galamb, angyalok, apostolok.

10. Játsszátok el a pünkösdi eseményeket! Az „apostolok” győzzék meg a „tömeget”, hogy jó kereszténynek lenni!

ÉNEK – DU. 130. Ó, mi szent Atyánk